زنجیرەی بابەتە هەنوکەییەکان

ئەلقەی چوارەم

عەلی باپیر

چۆنیەتی بوونی پێشەنگ و بنیاتنانی بنکەی جەماوەری

نوزاد

بۆ بڵاوکردنەوە و ڕاگەیاندن

بسم الله الرحمن الرحيم

چۆنیەتی بوونە پێشەنگ و بیناتنانی بنکەی جەماوەریی

چۆنیەتی بوونە پێشەنگ و بنیاتنانی بنکەی جەماوەری

عەلی باپیر

بۆ بڵاوکردنەوەو ڕاگەیاندن

ناوی کتێب: چۆنیەتی بوونە پێشەنگ و بنیاتنانی بنکەی جەماوەریی
نوسەر: عەلی باپیر
بڵاوکردنەوەی نوسینگەی تەفسیر/ هەولێر
خەت: نەوزاد کۆیی
بەرگ: أمین مخلص
ساڵی چاپ: 1428ك – 2007ز
تیراژ: 3000 دانە

لە کتێبخانەی گشتی هەولێر ژمارەی سپاردنی (951) ی ساڵی 2006

تەفسیر
بۆ بڵاوکردنەوە و راگەیاندن
هەولێر- شەقامی دادگا – ژێر ئوتێلی شیرین پالاس
ت: ٢٢٢١٦٩٥ - ٢٢٣٠٩٠٨- ٢٥١٨١٣٨
مۆبایل: ٠٧٥٠ ٤٦٠ ٥١ ٢٢ - ٠٧٧٠ ١٣٨ ٧٢ ٩١
tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

بسم الله الرّحمن الرّحيم

﴿ وَقُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ
وَسَتُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾
(التوبة –105)

پێشکەش بێ:

به هەموو ئەوانەی به شێوەیەك له شێوەكان له مەیدانی كاری ئیسلامیی دا دەجووڵێن و مشووی كاروان و پڕۆژەی ئیسلامیی كوردستان و عێراق دەخۆن.

پێشەکی

الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله محمد وآله المهتدين بهداه

بەڕێزان!

هیچ گومانی تێدا نیە کە زانیاری و شارەزایی و بەرچاو ڕوونی مەرجی یەکەم و بناغەی هەر کارو چالاکییەکە کە بوی ستری سەروبەر بگرێ، وە بە پێچەوانە شەوە نەزانیی و نە شارەزایی و ناشێی کوشندەترین دەردو نەخۆشییەو مایەی ڕەنج و بەخەساریی و پەشێمانیی و دەست لە بنی هەمبانەی بەتاڵەوە دەرچوونە.

هەر بۆیەش خوای کاربەجێ (سبحانەوتعالى) بە ندە چاك و هەڵبژاردەکانی خۆی کە لە کتێب و هیدایەتەکەی بەهرەمەند دەبن بە ئەهلی عەقڵ و فیکرو تێگەیشتن و زانیاری وەسف کردوە، وەك فەرموویەتی:

1- ﴿كَذَلِكَ يُبَيِّـنُ اللّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ (البقرة 242)

2-﴿كَذَلِكَ يُبيِّنُ اللّهُ لَكُمُ الآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتفكَّرُونَ﴾(البقرة 219)

3-﴿وَتِلْكَ حُدُودُ اللّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ (البقرة -230)

4- ﴿ قَدْ فَصَّلْنَا الآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ﴾ (الأنعام 98)

جا بەرێزان ئەم نووســینەی[1] بەردەستتان هەوڵ و هەنگاوێکی دیکەی بەندەیە بۆ زیاتر بەرچاو ڕوونکردنەوەو ســەر ڕاست کردن و شارەزاکردنی ڕێبوارانی ڕێی کاری ئیسـلامیی و کاروانی دینداریی و بەرەو خوا چوون و هەوڵمداوە کە لە دوو تەوەرەدا تیشك بخەمە ســەر دوو بابەتی گەورەو گرنگی کاروچالاکی ئیسلامیی لە واقیعی ئەمڕۆی کوردستان دا کە بریتین لە: (چۆنیەتی بوونە پێشــەنگ)و (چۆنیەتی بنیاتنانی بنکەی جەماوەریی) وە بۆ هەر کامێکیان حەوت (7) هۆکارم باسکردوون کە پێم وایە لەم هەلومەرجەماندا گرنگترین هۆکارن، ئەگەرنا بێگومان هۆکاری دیکەش هەن.

ئاشـکراشە کە ئامانجی کۆتایی دنیایی کاروچالاکی ئیسلامیی بریتیە لە هێنانەوەی کۆمەڵگاو کیانێکی ئیسـلامیی کە هەڵدەستێ بە جێبەجێکردن و پیادەکردنی شەریعەتی خوا لە واقیعی هەمەلایەنەی ژیان و گوزەرانی داو، ئەو ئامانجە گرنگ و ستراتیژیی یەش بەبێ هەردووك پایەی گرنگ و بنەڕەتی: (پێشەکی هەڵبژاردە)و (بنکەی جەماوەریی) مەیســەر نابێ.

بۆیە بە پێویســتم زانی کە لە دوو توێی ئەم وتارەدا گرنگترین هۆکارەکانی هێنانەدی هەر کام لەو دوو پایە گرنگ و بنەڕەتی یە

(1) کە لە ئەسڵ دا وتارێك بووە لە کۆڕێك دا لە (2006/7/14) لە هەولێر، دراوە وە لە لایەن کاك پێشڕەوەوە هێنراوەتە سەر کاغەز خوا پاداشتتی بداتەوە.

بخەمە ڕوو.

خواش بە لوطف وکەڕەمی بێ سنووری خۆی یارمەتیمان بدات کە هەرچی زیاتر زانیاری و شارەزایی و بەر چاوڕوونی لە دین و ژینماندا وەدەست بێنین و پاشان تۆفیقی کارکردن و بەڕێوەچوونیشمان بە پێی ئەو زانیاری و شارەزایی و بەرچاو ڕوونی‌یە پێ ببەخشێ، چونکە بێگومان بەرەکەتی زانیاری و شارەزایی و بەرهەمەکەی لە کارپێکردنی دایەو هەر زانیاری یەك خاوەنەکەی لە ئیش پێکردنی مەحرووم بێت لەسەری قەرزدار و عەیبدار و گوناهبارە.

سبحانك اللهم وبحمدك أشهد أن لا إله الاّ أنت أستغفرك وأتوب اليك.

23 رمضان 1427

13 / 10 / 2006

هەولێر

دەستپێك

بەڕێزان !

ئەو بابەتەی بۆم ئامادەکردوون ناونیشانەکەی بەو شێوەیەیە:

چۆنیەتی بوونە پێشەنگ و بنیاتنانی بنکەی جەماوەریی

مەبەستیشم لەم ناونیشانە ئەوەیە کە کاری ئیسلامی بە بێ هەبوونی ئەو دوو پایە بنەڕەتی یە بە ئەنجام نا گات: کۆمەڵێکی پێشەنگ و بنکەیەکی جەماوەریی، ئاشکراشە کە ئەنجامی کۆتایی (دنیایی) هەر کۆمەڵ و جم و جۆڵێکی ئیسلامی بریتییە لە جێبەجێکردنی فەرمانی خوا کە دەفەرمووێ: ﴿أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا ... ﴾(الشورى -□□)، واتە: ئەو (دین)و بەرنامەیەی کە خوا ناردوویەتی بەرپای بکەن تێیدا پەرتەوازە مەبن، ئەوە ئەرکی سەرشانی هەموو پێغەمبەران بووە (علیهم الصلاة والسلام) وە ئەرکی سەرشانی شوێن کەوتووانی پێغەمبەرانیشە کە ئەو دین و بەرنامەیەی خوا ناردوویەتی لە ژیانی خۆیان و کۆمەڵگاکەیاندا بەرپای بکەن چونکە ئەو ڕستەیەی کە خوێندمەوە یەکێکە لە ڕستەکانی ئەم ئایەتە موبارەکەی سوورەتی (الشورى) کە دەفەرمووێ: ﴿ شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا

إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاء وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ (13) ﴾

لەم ئایەتەدا خوای پەروەردگار باسی پێنج لە پێغەمبەرە پایەبەرزەکانی دەکات، کە زۆر لە زانایان بە (أولو العزم)یان ناو دەبەن بەڵام بەلای بەندەوە ڕای ڕاست ئەوەیە کە ئەوانە پێشەنگ و سەر قافڵەی پێغەمبەرانی (أولو العزم)ن، ئەگەر نا پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) هەموویان خاوەن عەزم بوون، بەڵام ئەو پێنجەیان بەرزتر و پایە بەرزترن لەوانی دیکە، جا خوای پەروەردگار دەفەرموێ ئەو دینەی کە بۆم داناون ﴿ **مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى** ﴾ دەفەرموێ: ئەو بەرنامەیەی بۆم داناون هەمان بەرنامەیە - لە هێڵە گشتییەکانی و لە بنەڕەتە سەرەکییەکانیدا- هەمان دین و بەرنامەیە کە بۆ (نوح و ابراهیم و موسی و عیسی) نێردراوە واتە ئەو پێنج پێغەمبەرە پایە بەرزە (علیهم الصلاة والسلام) بە بەرپاکردنی یەك دین موکەللەف کراون کە ئەویش دینی خوای پەروەردگارەو لە پێغەمبەرێکەوە بۆ پێغەمبەرێکی دیکەو لە قۆناغێکەوە بۆ قۆناغێکی دیکە تەنها لە تەفاصیل و جوزئیاتیدا گۆڕاوە ئەگەرنا لە بنچینەو بنەڕەتەکانیدا یەك بووە دینی خوای پەروەردگار یەکە وەك دەفەرموێ: ﴿ **إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الإِسْلاَمُ** ﴾ (آل عمران 19)

دین له لای خوا تەنیا ئیسلامە، واتە (دین)ێك كە لە لای خوا ڕەوایە تەنیا ئیسلامە، واتە: (دین) ێك كە خوا بۆ هەموو پێغەمبەرانی ناردوە (علیهم الصلاة والسلام) تەنیا ئیسلامە، ئیسلام و بە چەمك و واتا حەقیقی و زمانەوانییە كەی نەك بە مەفهوومە عورفییەكەی كە ئیسلام بە مەفهوومی عورفی بریتییە لەو شەریعەتەی كە بۆ محمد ﷺ پێغەمبەری كۆتایی نێردراوە، جا بۆیە من ئەم سەرباسەم هەڵبژارد چونكە ئەنجامی وەبەرهەمی هەر كارو جموجۆڵێكی ڕەسەنی ئیسلامی ئەوەیە كە دینی خوا بەرپا بكات: (أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ ...) هەموو پێغەمبەران هاتوون كە دین بەرپا بكەن، دین بۆیە هاتوە ئیقامە بكرێ خوای پەروەردگار كە باسی نوێژ دەكات، دەفەرموێ (أقيموا الصلاة) نوێژ بەرپا بكەن واتە بەو شێوەیەی كە خوا فەرزی كردوە بەرپای بكەن، چونكە بەرپاكردن ئەوەیە كە بوون و وجوودێك بەو شتە ببەخشێ كە تێیدا داوا كراوە وە بەو شێوەیە جێبەجێی بكەی كە فەرمانی پێكراوە، دەگوترێ (أقام البُنيان) واتە: دیوارەكانی ڕاست كردنەوە بینایە كەی تەواوكرد، ئیقامەی هەر شتێك بریتییە لە جێبەجێكردنی ئەو شتە بە تەواوی، جا خوای كاربەجێ دەفەرموێ: (أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ ...) واتە: دین بەرپا بكەن، ئایا دین چۆن بەرپا دەبێ؟!! دیارە لە ئەنجامی ئیش بۆكردنداو لە ئەنجامی كار بۆكردن و خەم لێخواردندا، جا من باسی دوو شادەماری وە دوو پایەی بنەڕەتی بەرپاكردنی دینتان بۆ دەكەم، دین

چۆن بەرپا دەبێ؟! بە دوو شتان یە کەم: هەبوونی کۆ مەڵێکی پێشەنگ، کۆمەڵە خەڵکێك کە ڕێگە بشکێنن و ببنە سەرقافڵە، ببنە ڕێ پیشاندەر، ببنە چاوساغ بۆ دەورووبەرو کۆ مەڵگایان. دووەم: هەبوونی بنکەیەکی جەماوەریی، چونکە دەبێ وێڕای ئەوەی خەڵکێك دەبن ڕێگە دەشکێنن و دەبنە پێشەنگ سەرقافڵە، دەبنە چاوساغ و خەڵك فێری دینداریی دەکەن، خەڵك فێری خواپەرستی دە کەن، بە زمانی کردارو حاڵ پێش زمانی وتارو مەقال، بە جۆرێك هەر کەسێك تەماشایان بکات و لـێیان ورد بێتەوە، دینداریی و مسـوڵمانەتی و بەندایەتی بۆ خوا دەبینێ لە هەڵ سوکەتیاندا، هەڵسوکـ ـەوتی تاکیی یان خێزانی یان کۆمەڵایەتی یان، ئینجا و ێڕای ئەوە دە بێ بنکەیەکی جەماوەرییش هەبێ کە بە تەئکید بنـکەی جەماوەریی یاخود ڕایەکی گشتیش، خەڵك لەگەڵ دابوونێکیش و ئەوە کە ئەو کۆمەڵە بتوانێ تەوژمێك دروست بکات، ئەویش هەر بەر هەمی کارو چالاکی و کردو کۆششی ئەو کۆمەڵەیە کە دەبنە پێشەنگ، جا من باسی ئەوە دەکەم کە کۆمەڵێکی ئی سلامیی چۆن دە بن بە پێشەنگ، ئەو هۆکارانە چین کە دەبێ لە خۆیانیان دا بیان هێنـ ـنە دی بۆ ئەوەی ببن بە پێشەنگ، ببن بە سەر قافڵە، ئەوە لە لایەك، وە پاشان ئەو هۆکارانەش چین کە دە توانین بە هۆیا نەوە بنـکەی جەماوەریی دروست بکەن، بنکەی جەماوەریی بنیات بنێن؟! چونکە ئێمە ئەگەر تەماشای سیرەو ژیانی پێغەمبەر بـ ـکەین (صەلات و

سەلامی خوای لەسەر بێ) (دیارە ئەوەی گوتم شتێکی واقیعی و عەقڵی یەو هەر شتێك واقیعی و عەقڵی بوو ئەگەر بەڵگەی شەرعیشی لەسەر نەهێنیەوە زیانی نیە، چونکە هەر شتێك کە واقیعی بوو لە واقیعدا هەبوو، وە عەقڵ پێویستی کرد، پێویستی بە بەڵگەی شەرعی ناکات، بۆ نموونە: ئەگەر بڵێین: دەبێ ئینسان بەچاو ببینێ، بە گوێ ببیستێ، ئەو شتێکی عەقڵی واقیعی یەو پێویستی بە بەڵگەی شەرعی ناکات، بەڵام و ێڕای ئەوەش ئێمە ئەگەر تەماشای سیرەو ژیانی پێغەمبەر بکەین (علیە الصلاة والسلام) چی دەبینین؟!

سەرەتا هەوڵی داوە پێشەنگێك، کۆمەڵێك کە دەبنە پێشەنگ و سەرقافڵە پەروەردە بکات و بخەملێنی و ئامادە بکات، پاشان خەمی خواردوەو مشووری خواردوە لە پەیداکردنی بنکەیەکی جەماوەریی، پێغەمبەر ﷺ سێزدە ساڵان کە لە مەککە خەریکی کاری ئیسلامی بوو ئامانجی ئەوە بوو کە کۆمەڵێك پەیدا بکات ببنە پێشەنگ، پاشان لە ساڵی (10-11) دەیەم و یازدەیەمەوە دوای ئەوەی لە مەککە گەیشتە بن بەست و زانی کە کۆمەڵگای مەککە، خەڵکی مەککە بە کەڵکی ئەوە نایەن کیان و قەوارەیەکی ئیسلامی یان لە نێودا جاڕ بدرێ و ڕابگەیەندرێ وە ئامادەیی ئەوەیان نیە کە دەوڵەت و کیانێکی ئیسلامی لەوێدا فەراهەم بێت و بەرەخسێ، پێغەمبەر (علیە الصلاة والسلام) کەوتە بیری ئەوە کە لە شوێنێکی

دیکە بنکەی جەماوەریی بۆ خۆی دروست بکا، ئەوە بوو کە سەرەنجام دوای هەوڵ و تێکۆشانێکی زۆری ڕێی لە یەثریبی یەکان کەوت، وە نوێنەرانی (ئەوس وخەزرەج) بە سێ قۆناغان زەمینەی دروستکردنی بنکەی جەماوەریی یان لە(یثرب) بۆ رەخساند، قۆناغی یەکەم کە لە ساڵی یازدەمی کۆچی دابوو تەنیا وەکو یەکتر ناسین و بە یەکتر ئاشنا بوون بوو لەگەڵ شەش کەس لە تیرەی (خەزرەج). لە قۆناغی دووەم دا ئەوەبوو کە لە ساڵی دوازدەیەم دا پەیمانی یەکەمی عەقەبە بەسترا، وە قۆناغی سێیەم لە ساڵی سێزدەیەم دا بوو کە پەیمانی دووەمی عەقەبە بەسترا وە بنکەی جەماوەریی بۆ پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) لە یەثریب کە دوایی ناوی گۆڕدار بۆ مەدینە پەیدا بوو بە بەڵگەی ئەوە کە (ابن هشام) لە سیرەکەی خۆیدا وە باقی مێژوونووسان لەو بارەوە گوتوویانە: (لم یبق دار من دور الأنصار الا وَ دخله الإسلام) واتە: هیچ گەڕەکێك لە هی ئەنصاری یەکان واتە لە خەڵکی یەثریب نەما مەگەر ئیسلامی چووە نێو و ئیسلامی تێدا بڵاو بۆوە، کەواتە لەوێ بنکەی جەماوەریی دروست بوو چما پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) ئەو پێشەنگە ئیسلامی یەی کە لە مەککە پەروەردەی کردبوون لەگەڵ ئەو بنکە جەماوەرییەی کە لە (یەثریب) ڕەخسابوو و خەمڵی بوو لە یەك دان و پێکەوەی ئاوێتە کردن، دوای ئەوەی کە مۆڵەتی دا هاوەڵانی بەڕێزی کۆچیان کردو پاشان بۆ خۆشی بە دوایاندا کۆچی کرد، وە سەرەنجام ئەو پێشەنگ و

بنكه جەماوەرییە بوونە كۆمەڵگایەكی ئیسلامیی و لە هەناوی ئەو كۆمەڵگا ئیسلامییەش كیان و دەوڵەتێكی ئیسلامی لەدایك بوو، دیارە هەر كاتێكی دیكەش وە لە هەر شوێنێكی دیكەش دا برایانی خۆشەویستم! بویسترێ كاری ئیسلامی بە ئەنجام بگات، دیارە ئەنجامی كۆتایی وەكو بەرهەمی دونیایی ئەگەر نا كاری ئینسانی مسوڵمان هەمیشە هەر بە ئەنجام گەیشتوویە مادام بۆ خوا كاری كردبێ ئەگەر یەك هەنگاوی نابێ بەرەو خوا بە پێی ئەو نیەتەی خۆی خوای پەروەردگار كارەكەی بە ئەنجام گەیاندوەو ئەجرو پاداشتی دەداتەوە، وەك خوای (عزّوجل) فەرموویەتی ﴿ إِنَّ اللّهَ لاَ يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (التوبة– 120) بەلاّم وەكو ئەنجامی دونیایی- كاری ئیسلامیی پێویستی بە دوو پایە هەیە، یەكەم: كۆمەڵێكی پێشەنگ . دووەم: بنكەیەكی جەماوەریی.

تەوەرەی یەکـەم :

چۆنیەتی بوونە پێشەنگ

لایەنێکی ئیسلامیی لە کوردستان و عێراق، لە هەر شوێنێکی دیکەدا، چۆن دەتوانێ ببێتە پێشـەنگ ؟!

دیارە کۆ مەڵێك هۆ کار هەن بەڵام من حەوتیانم لـێ هەڵبژاردوون:

1- هـەزمکردنی ئیمـان و عەقیـدەی ڕاسـت و دروسـت:

یەکەمین هۆ کاری پە یدابوون و پەروەردەبوونی کۆ مەڵێکی پێشـەنگ و سەرقافڵە، بەر لە هەموو شـتێك بریتیە لە (هەزم کردنی ئیمان و عەقیدەی ڕا ست و درو ست)، کە ئەویش لە جیهانبینی و تێڕوانینێکی ڕاست و دروست پە یدا دە بێ، ئە گەر تەماشای سیرەی پێغەمبەری خوا ﷺ وە ئەو قورئانە بکەین، کە پێغەمبەری خوا(علیە الصلاة والسلام)و هاوەڵانی بەڕێزی ئەو پێشـەنگەی کە لە مەککـــە پەروەردەی کردن و تێی گەیاندن و پێی گەیاندن، تەماشا دەکەین هەمووی لە دەوری سـێ تەوەرە دەسـووڕێت:

تەوەری یەکەم: لە خەڵك گەیاندنی ئەوە کە خوا (جلّ شأنه) تاکە لە بەدیهێنەرایەتیدا، لە پەروەردگاریتیدا، لە خاوەن داریتیدا، لە مشوورخۆریتیدا، لە پەرستراویتیدا، لە ناوەکانی و لە سیفاتەکانی دا، واتە: خوا بە یەکگرتن (التوحید). جا دیارە ئەوە کاتێك وەکو حاڵەتی فیکریی وەردەگیرێ شتێکە، بەڵام وەختێك وەکو حاڵەتی دەروونی وەردەگیرێ و هەزم دەکرێ و ئیستیعاب دەکرێ و تەفاعولی لەگەڵ دا دەکرێ شتێکی دیکەیە، چونکە زۆر کەس دەزانێ خوا یەکە (جلّ شأنه) زۆر کەس دەزانێ، بێجگە لە خوا هیچ بەدیهێنەرو هیچ پەروەردگارو هیچ خاوەنی دیکە بۆ بوونەوەرو کائینات نییە، بەڵام ئەگەر تەماشای ژیانی بکەی وای تێدا نابینی، بۆیە دەبێ ئەو زانینە ببێ بە توانین و حاڵی بوونەکە ببێ بە حاڵ و لە مێشکەوە بێتە نێو دڵ و دەروون، پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) گرنگی و گەورەیی کارەکەی لەوەدا بووە کە وەکو فەیلەسووفێك نەچووە تەنیا خەڵك لە ڕاستییەکان تێبگەیەنێ، نە چووە تەنها خوا بە خەڵك بناسێنێ بەڵکو هاتوە لە سەر ئەوەش پەروەردەیان بکات و پێیان بگەیەنێ، ئیشەکەی پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) تەنیا تێگەیاندن نەبووە بەڵکو پێگەیاندنیش بووە، جا ئیمان و عەقیدەی ڕاست و دروست

یەکەم هۆکارو یەکەم هەنگاوی پێگەیشتن و دروستبوونی پێشەنگێکە کە بتوانن کۆمەڵگای خۆیان بگۆڕن بەو شێوەیە بیگۆڕن و بەو ئاراستەیەدا بیگۆڕن کە شەریعەتی خوا دەیەوێ و خوا پێی خۆشە ڕووی پێ لە قیبلەی خوا بکەن ڕووی پێ لە ڕەزامەندی خوا بکەن، بەڵێ یەکەمین هەنگاوی دروست بوونی پێشەنگێك لە بواری کاری ئیسلامیی دا بریتیە لە وەرگرتن و هەزمکردنی ئیمان و عەقیدەی ڕاست و دروست ئەو ئیمان و عەقیدەیە کە خوا بە یەکگرتن (التوحيد) وەك کاکڵەو جەوهەرەکەیەتی.

تەوەری دووەم: کە بریتیە لە بڕوا بوون بە پێغەمبەرایەتی (النبوّە) چونکە ئینسان ناتوانێ لەم ژیانە دونیاییەدا ژیانێکی ڕاست و دروست بەرێتە سەر وە ژیانی خۆی ڕێك بخات بەبێ ڕۆشنایی وەحی و هیدایەتی خوای پەروەردگار و بەبێ دەست گرتنی خوای بەخشەر. بەڵێ بڕوا بوون بە پێغەمبەرایەتی، واتە: بڕوا بوون بە وەحی خوا (عزّو جل) وە بڕوا بوون بەوە کە بەبێ پەیام و بەرنامەی خوا ئینسان ناتوانێ ژیانێکی هەبێ، کە جێگەی ڕەزامەندیی خوا بێ.

تەوەرەی سێیەم: کە بریتیە لە ئیمان بە ڕۆژی دوایی، بە لێپرسینەوە، بە سزاو پاداشت، بە بەهەشت و دۆزەخ.

بەڵێ بەڕێزان !

بەردی بناغەی کاری ئیسلامیی بریتییە لە ڕسقاندن و چەسپاندنی ئیمان و عەقیدەی ئیسلامیی لە عەقڵ و دڵی کەسانێکی هەڵبژاردەدا، شایانی باسیشە کە هەر سێك پایەی: خوا بە یەککگرتن و پێغەمبەرایەتی و ڕۆژی دوایی، پایەو پێکهێنەرەکانی دیکەی ئیمان و عەقیدەش دەگرنە نێوخۆیان .

2- عیبادەت و تەقواو تەزکیە :

هۆکاری دووەم بۆ خەملین و پەیدابوونی کۆمەڵێکی پێشەنگ بریتیە لە: (عیبادەت و تەقواو تەزکیە)، دیارە ئەم سێیەش هەر سێکیان پێکەوە پەیوەستن جا عیبادەت ڕاستەوخۆ پەیوەندی بە ئیمانەوە هەیەو هەر کەسێك بەڕاستی ئیمانی بە خوا بێت بۆ خوا عابید دەبێ، کەسێکیش بۆ خوا عابید بوو پارێزکار (متقی) دەبێ، کەسێکیش ئەهلی تەقوا بوو نەفسی پاك و چاك (مزکاة) دەبێ . ئەم سێیانە هەموویان تێك هەڵکێشن.

هاوەڵانی بەڕێزی پێغەمبەر (عليه الصلاة والسلام) خوا لێیان ڕازی بێ کە ئێمە هەمیشە دەبێ ئەوان بکەینە سەرمەشق وە نموونە بەوان بێنینەوە چونکە خوای پەروەردگار لە قورئاندا بە هیچ کەسی نەفەرمووە لێیان ڕازیم وە ئەوانیش لە خۆم ڕازی دەکەم لە دوای پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) جگە لە

هاوەڵانی بەرێزی پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) وەك فەرموویەتی: ﴿ وَالسَّابِقُونَ الأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللّهُ عَنْهُمْ وَرَضُواْ عَنْهُ ﴾ (التوبة 100)

دیارە هاوەڵانی هەر لە کام پێغەمبەرانی دیکەش هەروا بوون، کەواتە: دیـــارە شێوەی دینداری کردن و مسـولمانەتیی کردن و بەندایەتی بۆ خوا کردنی ئەو هاوەڵە بەرێزانە لای خوا پەسـند بووەو جێگای ڕەزامەندی بووە، جا ئایا ئەوانە چۆن بوون؟ دوای ئەوەی کە ئیمان و عەقیدە لە دڵ و دەروونیاندا دامەزراوە، پێشـێ مێشـکیانی پێ ڕۆشـن بۆتەوەو دوایی دڵیانی پێ ئاوەدان بۆتەوە، تەماشا دەکەین دوای ئەوە یەکسـەر دەسـتیان کردوە بە بەندایەتی کردن بۆ خوا بە هەموو شێوەکانی بەندایەتی پلە پلە، چونکە ئەو کاتە پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) پلە پلەو هێدی هێدی ئەرکەکانی شەریعەتی بۆ دابەزیون بەڵام ئێسـتا وەك ئەو کاتی نیەو ئێمە بە هەموو ئەوەی پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) لە خواوە بۆی هاتوە بە پێی توانامان موکەللەفین ئەگەر نا ئەوان وەك عیبادەت لە سـەرەتاوە بەیانیان دوو ڕکات و ئێواران دوو ڕکات نوێژیان لەسەر پێویست بووە، وە مانگێ سـێ ڕۆژوو، دیارە حەج و زەکات و ئەوانەیان لەسەر پێویست نەبووە، بەڵام ماڵ بەخشین یان بە گشـتی لەسەر پێویسـت بووە، بەبێ دیاری کردنی ئەندازەو شێوەو ئەوانە، مەبەسـتم ئەوەیە کە بەندایەتی کردن بۆ

خوا چ به بەدەن چ بە ماڵ چ لە ڕووی مەعنەویی چ لە ڕووی ماددیی و جەستەیی بە واتای فراوانی عیبادەت، بەڵام بە مەفهوومە باوەکەی چونکە چەمك و واتای ڕاستەقینەی عیبادەت هەموو جموجۆڵ و چالاکییەکانی ئینسان دەگریتەوە، جا ئێمە لێرەدا ئەو چەمکە باوەی عیبادەتمان مەبەستە، واتە ئەو جۆرە خواپەرستی یانەی کە ئینسان وەك پەیوەندی نێوان خۆی و خوا (عزّوجل) ئەنجامیان دەدات و بەندایەتی خۆییان بۆ خوا تێیدا بەرجەستە دەکات، چونکە ئینسان بەندە (عبد) یەو، خوای پەروەردگاریش پەرستراو (إله)ە، جا لە عیبادەتەوە پارێزکاریی (تقوی) پەیدا دەبێ، خوای پەروەردگار دەفەرموێ: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ (البقرة -21) ئەی خەڵکینە! بەندایەتی بۆ ئەو خوایەتان بکەن کە ئێوەی دروست کردوە وە ئەوانی پێش ئێوەش بۆ ئەوەی تەقواتان پەیدا بێ، کەواتە: لە ئەنجامی عیبادەت دا تەقوا پەیدا دەبێ، وە لە ئەنجامی تەقواش دا تەزکیە پەیدا دەبێ، چونکە خوای بەرز و مەزن فەرموویەتی: ﴿ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا (7) فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا (8) قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهَا (9) وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّاهَا (10)﴾ (الشمس) واتە: سەرفراز بووە ئەو کەسەی ئەو تەقوایەی کە خوا لە دەروونی دا دایناوە گەشەی پێ دەدات و فراژووی دەکات و سەرەنجام نەفسی خۆی پەروەردە دەکات و زیادی دەکات‌وە

بەدبەختو پەشـیمان و زیانبارە ئەو کەسەی کە دەروونی خۆی دەشارێتەوە وە بن چڵك و كەمرەی گوناهانی دەخات، وا تە لایەنی خراپەکاریی (فجور)ەکەی گەشە پێ دەدات و لایەنی تەقواو چاکەکاریی دەشارێتەوە، کەواتە: ڕاستە لە ئەنجامی تەقوادا تەزکیە پەیدا دەبێ و ئەو سێیانە هەموویان تێك هەڵکێشن و ئەگەر ئینسان ئیمانی هەبوو عیبادەتی دەبێ ئەگەر عیبادەتی بوو تەقوای دەبێ، ئەگەر تەقواش هەبوو نەفس تەزکیە دەبێ، ئینجا ئایا (تەزکیە) بوون یانی چی؟ یانی: نەفست پاك و چاك دەبێ، پاك دەبێتەوە لەو شتانەی کە خوا پێی ناخۆشن و لێیان بێزار دەکرێ و لە بێژینگ دەدرێ پاڵفتە دەبێ، وە دەش ڕازێندرێتەوە بەو سیفەت و خەسڵەتانەی کە خوا پێی خۆشن، بەڵێ (تزکیە) یانی: پاك بوون و چاك بوون، پاك بی و خۆت دوور بگری لەوەی کە خوا پێی ناخۆشە، خۆشت بڕازێنیتەوە خۆشت چاك بکەی بەو شێوەی کە خوای کاربەجێ پێی خۆشە.

3- ئاکاری بەرز و ڕەوشتی جوان:

سێیەم لە هۆکارەکانی بوونە پێشەنگ بریتیە لە ئاکاری بەرزو ڕەوشتی جوان، ئاکاری بەرزو ڕەوشتی جوان کە پەیوەندی بە نێوان خۆمان و خەڵکەوە هەیە، دیارە ئەویش دیسان بەرهەمی ئیمان و عیبادەتەو کەسێك بە ڕاستی ئیمانی هەبێ و عابید بێ بۆ خوا بە

تەئكید ڕەوشــتیشی بەرزو جوان دەبێ، بۆ یە پێغەمبەر (علیە الصلاة والسلام) دەفەرموێ: ((أثقَلُ ما في ميــزان العبد المؤمن يوم القيامة حُســنُ الخُلُق)) رواه الترمذي وأحمد

واتە: قورســترین شــت لە تەرازووی بەندەی بڕواداردا لە ڕۆژی دوایی‌دا ڕەوشــتی بەرزو جوانە، بۆچی؟! چونكە لە ڕاستیدا برایانی خۆشەویستم خووو ڕەوشتی بەرزو جوان بە مەفهوومی فراوانی‌خوو و ڕەوشت میوەو بەرهەمی ئیمان و عیبادەت و تەقواو تەزكیەیەو لە ئەنجامی هەمووی دا ئینجا ئینسان خوو و ڕەوشــتی بەرزو جوان دەبێ، خوای زاناو توانا كە مەدحی پێغەمبەری خاتەم ﷺ دەكات دەفەرموێ: ﴿ وَإِنَّكَ لَعَلى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ (القلم 4) واتە: بێگومان تۆ لەسەر ڕەوشتێكی بەرزو مەزنی، وە ئەوەش دەكاتە بەڵگە لە سەر ئەوەی كە (محمد) پێغەمبەری خوایە (علیە الصلاة والسلام) چونكە پێشــێ تۆمەتی كافرەكان باس دەكاو دەفەرموێ: ﴿ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (1) مَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ (2) وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ (3) وَإِنَّكَ لَعَلى خُلُقٍ عَظِيمٍ (4) ﴾ (القلم) واتە: نوون ســوێند بە قەڵەم و بەوەی دەینووســن، تۆ سوێند بە نیعمەتی خوا (یان ئەتۆ بە هۆی نیعمەتی خواوە كە پێغەمبەرایەتی وەحی یە) تۆ شــێت نی (وەك كافرەكان تۆمەتت بۆ هەڵدەبەســتن) وە تۆ پاداشتێكی نەبڕاوەت هەیە، دوایی وەك بەڵگە هێنانەوە لە سەر ئەوە كە (محمد) شــێت نیەو پێغەمبەری خوایە دەفەرموێ:

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ وه به ڕاستی تۆ ڕەو شتێکی بەرزو مەزنت هەیە، جا ئایا کەی ئینسان دەتوانێ ڕەو شتێکی بەرزو مەزنی هەبێ؟! دیارە کاتێك کە ئیمانێکی مەحکەمی هەبێ و عیبادەتێکی ساغ و بێخەڵەتەی هەبێ و تەقوایەکی باشی هەبێ و نەفسی تەزکیە بووبێ، ئەوجار ڕەوشتی بەرزو جوان دەبێ، جا ئەوە زۆر شتی لێ وەردەگیرێ، ئێمە جاری وا هەیە تاقەتمان بە خۆمان ناشکێ بۆ وێنە بەسەر زمانی خۆماندا زاڵ نابین کە وەعدە خیلاف نەکەین، درۆی پێ نەکەین، دوو زمانی پێ نەکەین، غەیبەتی پێ نەکەین، یان بەسەر دڵی خۆماندا زاڵ نابین کە گومانی خراپ و (سوء الظن)ی تێدا نەبێ، حەسەدی تێدا نەبێ، بوغزو کینەی بەرامبەر بە مسوڵمانان تێدا نەبێ، خۆبەزلگریی تێدا نەبێ، یان بەسەر چاوی خۆماندا زاڵ نابین کە ڕوانینی حەرامی پێ نەکەین، یا بەسەر گوێدا کە بۆ غەیبەت و قسەی خراپ ڕای نەدێرین، وە هەروەها، جا بۆ ئەوانە هەموویان دەبێ بگەڕێینەوە تاکو لە خۆ چاککردنەکەماندا تووشی فەشەل نەبین دەبێ بگەڕێینەوە بۆ پێشێ، وەختێك بەسەر چاوتدا، بەسەر دڵتدا، بە سەر زمانتدا، بەسەر زەینتدا، بە سەر گوێتدا، بە سەر ئەندامە ئاشکراو پەنهانەکانتدا، زاڵ دەبی، کە خاوەنی ئەو شتانەی پێشەوە بی، ئەگەر تەقوات هەبی تەزکیەت دەبێ، وە هەر کات نەفست تەزکیە بوو ڕەوشتت بەرزو جوان دەبێ، کاتێکیش تەقوات دەبێ عیبادەتت هەبێ، وە کاتێکیش عیبادەتت دەبێ کە ئیمان و

عەقیدەیەکی باشت هەبێ و لەوێوە دەبێ دەست پێ بکەین، بۆیە زۆر شتێکی هەڵەیە ئێمە چاوەڕوانی یەکمان لە خۆمان هەبێ- بۆ نموونە لە ڕووی عیبادەتەوە ئازا بین- بەبێ ئەوەی کە ئیمان و عەقیدەیەکی باشمان هەبێ، جاری وایە ئینسان هەرچەند دەکا خۆی پێ ڕانایێ لەسەر شەونوێژ یان لە سەر ڕۆژووی سوننەت یان لەسەر قورئان خوێندن، یان لەسەر هەندێك زیکرو ویرد تەمبەڵی دەکات و بەدەنی بۆی هەڵناسووڕێ، جا لەو کاتەدا دەبێ چاو بە ئیمانەکەی دا بگێڕێتەوە، ئەگەر لە عیبادەت سست بووی بزانە خەلەل لە ئیمانتدا هەیە، وە ئەگەر تەقواو تەزکیەت وەك پێویست نەبوو بزانە خەلەل لە عیبادەتدا هەیە، هەرکات ڕەوشتت وەك پێویست نەبوو، دیارە خەلەل لەو شتانەی پێشەوە دایەو دەبێ لە پێشەوە بە چاکی بیهێنی جا ئەگەر بناغەکەت تەواو بوو دیوارەکەشت دەگونجێ کە ڕێك و ڕاست دەربچێ.

4- زانیاری و شارەزایی هەبوون بە ئیسلام و ئەو واقیعەی کە تێیدا دەژین:

هۆکارێکی دیکەی چوارەم: کە ئێمە وا لێدەکات ببینە پێشەنگ و ببینە سەرقافڵە بۆ خەڵك ئەوەیە کە (زانیاری و شارەزایی)مان هەبێ، دیارە دەگونجێ زانیاری و شارەزایی پێش ئەوانی دیکەش بکەوێ بەڵام بە هەرحاڵ لێرەدا ئاوامان داناوە، وە مەبەستم لە زانیاری و شارەزایی دوو شتە، یەکەم: لە دینی خوادا

زانیاری مان هەبێ، دووەم: لەو واقیعەدا کە تێیدا دەژین شارەزایی مان هەبێ، چونکە خوای پەروەردگار بە دوو سیفەت خۆی مەدح دەکات، کە دیارە لە یەك جیان، دە فەرمویێ: ﴿ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴾ (لقمان 34) ، ﴿ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴾ (النساء 35)، علیم: واتە زانایە بە شتەکان، خبیر: واتە شارەزایە بە شەخصەکان، چونکە، (خِبـرة) بریتیە لە شارەزایی بە کەسەکان (أشخاص)، بەڵام (عِلْم) بریتیە لە زانیاری دەربارەی شتەکان (الأشیاء)، ئێمە پێویستە دەربارەی ئیسلام زانا بین، چونکە کاتێك دەتوانین ببینە پێشەنگ بۆ خەڵك، کە ئەو دینەی خەڵکی بۆ بانگ دەکەین لێی شارەزا بین، وە کاتێکیش دەتوانین لەو کۆمەڵگاو دەوروبەرەدا کاری ڕاست و دروست بکەین، کە پێی ئاشنا بین پێی شارەزا بین، زۆرجار برایانی خۆشەویستم تەماشای دەکەی مسوڵمانێك زانیاری هەیە دەربارەی ئیسلام، ئایەتی لەبەرن و فەرمایشتی پێغەمبەری ﷺ لەبەرن، بەڵام شارەزا نیە بەو واقیعەی کە تێیدا دەژی، بۆیە دەبینین ئیشەکەی نارێك دەردەچێ، بەڵکو جاری وا هەیە قسەیەك دەکات و ئیشێك دەکات زەرەری لە قازانجی زیاترە، لەبەرئەوە نا کە لە ئیسلامدا زانیاری نیە، بەڵکو لەبەرئەوە کە دەربارەی ئەو واقیعە کە تێیدا دەژی شارەزا نیەو (خِبـرة)ی نیە!

5- هەبوونی نەخشە بۆ ئیش و کـار :

هۆکاری پێنجەم: ئەوەیە کە ئێمە (دەبێ هەمیشە نەخ شەمان هەبێ بۆ ئیش و کارمان)چونکە ئەگەر بمانەوێت لە واقیع ێك دا کار بکەین و ئامانجێك بهێنینە دی بە تەئکید بەبێ نەخشە بۆمان ناکرێت، وە ئەگەر تەماشای ژیانی پێغەمبەر ﷺ بکەین ئایا بە بێ نەخشـە کاری کردوە؟! بە تەئکید نەخێر، تەماشا دەکەین ئەو کاتە کە خەریکی هەوڵدان بووە بۆ ئەوەی کە شاری مەک کە چێ بهێڵێ و پێگەیەکی دیکە بۆ کاری خۆی درو ست ب کات و بنکەیەکی جەماوەریی بۆ بانگەوازەکەی خۆی دروست بکات، لەگەڵ سەرۆك و عەشیرەتەکان دا کە قسـەی کردوە چۆنی ق سە کردوە؟! فەرموویەتی: ((مَنْ يؤينـي مَنْ يَنْصرني حتى أُبلِّغ عن ربّي)) کێ پەنام دەدات کێ پشتم دەگرێ تاکو دینی خوا ڕابگەیەنم؟! جا جاری وا هەبووە یەکێك لەو سەرۆك عەشیرەتانە کە پێغەم بەر (عل یە الصلاة والسلام) داوای لـێکردوون پەنای بدەن و هاوکاری بکەن و پشتی بگرن پێیان گوتوە: باشە بانگەواز بۆچی دەکەی؟! جا کە تێی گەیاندوون جاری وا بووە هەر لە ئەوەڵەوە ڕ ێك نە کەوتوون، جار واش بووە گوتوویانە، وەڵڵا شتەکانت زۆر باشن بەڵام وەرە با سـەوداو مامەڵەی تێدا بکەین: ئایا لە دوای خۆت ئەو کارە بە دەست کێوە دەبێت وەرە ئەگەر بۆمان مۆر دەکەی و دەسەلمێنی کە

له دوای تۆ دەستەڵات بۆ ئێمە بێ، بۆ عەشیرەتی ئێمە بێ ئەوە باشە ئامادەین، بەڵام پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی نەخێر ناتوانم ئەو بەڵێنەتان پێ بدەم، چونکە ئەوە عایدی خوایە و بە دەست من نیە کە بتاندەمێ یان نەتاندەمێ، بۆچی وای فەرمووە؟! چونکە بە نەخشە کاری کردوەو دووربین بووەو لەگەڵ خۆی و لە گەڵ خواو لەگەڵ خەڵك دا ڕاست بووەو ناگونجێ ئێستا شتێك بە خەڵكی بڵێی سبەینێ شتێکی دیکەیان پێ بڵێی، ناگونجێ ئێستا بڵێی باشە زۆر چاکە لە دوای خۆم ئێوە سەرپەرشتی ئەو کارە بکەن هەر بۆ ئەوەی مەداری ئێستات ساز بکەی و دەربەست نەبی بەیانی چی ڕوو دەدات!

بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ هەر لە سەرەتاوە فەرموویەتی: ئەوە هی من نیە هەتا بیدەم بە ئێوە بەڵکو هی خوایە، هی خوایە بەو مانایەی کە بە پێی شەرعی خوا دوایی بەرپرس و سەرپەر شتی ئەو کارە دیاری دەکرێت و مسوڵمانان بە ڕاوێژی نێو خۆ یان کە شەرعی خوا فەرمانی پێکردوە ئەو ئەرك و بەرپرسیارێتی یە بە کەسی شایستەی خۆی دەسپێرن!

کەواتە پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) هەر لە سەرەتاوە بە بەرچاو ڕوونی و بە نەخشەوە کاری کردوەو لەسەر پلان و نەخ شە کاری کردوەو ئەوە نەبووە کە هەر لەخۆوە مل لێنێ، چا ئێ مەش دەبێ وابین چونکە ئەم ژیانە دنیایی یە جێگای تێدا بەڕێوە چوونی

هۆیەکان (أسباب)ە و هیچ ئامانجێك بە بێ هۆ کار و وە سیلەی تایبەتی خۆی نایەتەدی! ئەوەتا خوای کاربەجێ (تبارك وتعالی) کە باسی بەسەرهاتی (ذو القرنین) دەکات کە یەکێکە لەو عەبدانەی کە خوای پەروەردگار لە مەقامی مەدح و پەسەندی دەربڕیندا باسی دەکات دەفەرموێ ﴿ إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِن كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴾ (الكهف 84) واتە: ئێمە پێی ئەومان چەسپاند بوو لە زەویدا و دەسەڵات مان پێ دابوو، چۆن؟! ﴿ وَآتَيْنَاهُ مِن كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴾ (الكهف 84) بۆ هەرشتێك بۆ هێنانەدی هەر ئامانجێك ئێمە هۆکارمان بۆ ڕەخساندبوون لە ڕێی سروشتی و ئاساییەوە بۆ شتەکان دەچوو، بە گوێرەی یاساکان (سنن)ی خوا (عزّوجل) بەرەو ئامانجەکان هەنگاوی دەنا.

کەواتە: ئێمەش لە بواری کارو چالاکی ئیسلامیمان و هەر کارێکی دیکەش دا، دەبێ وابین و هەموو شتێکمان بە نەخشە بێ، کە بەڕاستی زۆر جاران کاری ئیسلامیی ئەو لایەنەی ناتەواوو کرچ و کاڵەو ئەگەر سەرنج بدەین بە زۆری هەروا بووە بە تایبەتی لە ساڵانی ڕابردوودا چ لە کوردستان و عێراق لە شوێنەکانی دیکەش دا کاری ئیسلامیی بە زۆری کاردانەوە بووە، ئێمە هەر لە شوێنی خۆمان بووین تا خەڵکێك شتێکی کردوە، ئەو کاتە ئێمەش لە کاردانەوەدا شتێکی دیکەمان کردوە! کە بێگومان ئەوە غەڵەتەو کاری ئیسلامی دەبی (کار) بێ نەك (کاردانەوە) تۆی ئیسلامیی

دەبێ نەخشەی خۆتت هەبێ، بەرنامەی خۆتت هەبێ، ئامانجی خۆتت هەبێ، وە دەبێ بەو نەخشەیەی خۆتداو بەپێی ئەو بەرنامەی خۆت بەرەو ئەو ئامانجانەی خۆت حەرەکەت بکەی بجولێی، نەك خەڵك بتجوولێنێ و کارەکانت و جم و جۆڵ و چالاکی یەکانت بریتی بن لە کاردانەوە بۆ کاری خەڵکی دیکە!

6- کارو بار بەڕێوەبردن بەپێی هەردوو بنەمای: ڕاوێژپێکردن و گوێگرتن و بەقسەکردن :

هۆکاری شەشەم: بۆ ئەوەی کە لایەنێکی ئیسلامی ببێتە پێشەنگ و سەرقافڵە، ببێتە رێگە شکێن ئەوەیە، کە (کاروباریان لەسەر هەردووك پایەی ڕاوێژپێکردن (المشاورة)و گوێگرتن و بە قسەکردن (السمع والطاعة)بنیات بنێن)، ڕاوێژو پرس و ڕا پێکردنی قیادە بە قاعیدەو، گوێ بۆ گرتن و فەرمانبەریی بۆ کردنی قاعیدە بۆ قیادە، چونکە خوای کاربەجێ کاروبار هەڵسوڕاندنی مسوڵمانانی بە گشتی بەوە وەسف کردوە کە بە ڕاوێژە: ﴿ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾(الشورى 38)، هەروەها فەرمانیشی بە پێغەمبەری خوا ﷺ کردوە، کە ڕاوێژ بە هاوەڵانی خوا لێیان ڕازی بێ، بکات: ﴿ وَشَاوِرْهُمْ فِي الأَمْرِ فَإِذا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾ (آل عمران 159) دیارە پێغەمبەری خوا ﷺ ئەم

فەرمانەی وەك هەر فەرمانێكی دیكەی خوا (عزّوجل) بە چاكترین شێوە جێبەجێ كردوە، وەك یەكێك لە هاوەڵان، لەو بارەوە گوتوویەتی(ما كان أحد أكثر مشورة بأصحابه من رسول الله ﷺ) (رواه البخاري) واتە: هیچكەس هێندەی پێغەمبەری خوا ﷺ ڕاو ێژی بە هاوەڵانی نەكردوە.

دیارە ئەگەر لەسەر پێغەمبەری خواش ﷺ پێویست بێ ڕاوێژ بە هاوەڵانی بكات بۆ كاروباریان، لەسەر غەیری وی پێویستتەرەو غەیری وی زیاتریان پێویستە. چونكە ئاشكرایە كە پێغەمبەری خوا ﷺ لە هەموو ڕوویێكەوە بە تواناترو لێهاتووترە لە غەیری خۆی! ئینجا شایانی باسیشە كە مەبەست لە قیادە تەنیا كەسی یەكەم (ئەمیر) نیە، بەڵكو هەر كەسێكە كە دوو كەس و زیاتری لەبەردەستە لە هەر بوارێكداو بۆ هەر ئیشوكارێك، تەنانەت سێ كەسی ڕێبواریش لە سەفەردا وەك پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: ((إذا خرج ثلاثة في سَفرٍ فلیؤمرِّوا أحدهم))(رواه أبوداود)، واتە: هەر كات سێ كەس بە سەفەر چوون با یەكێكیان بكەنە برا گەورەیان.

دیارە فەلسەفەو حیكمەتی ڕاوێژكردن و ڕاوێژپێكردنیش ئەوەیە كە مسوڵمانان لە هەموو بوارەكانی ژیانیان داو بۆ سەرجەم كاروبارەكانیان كام شتە ڕاستترو چاكترو لە هەق و دادو بەرژەوەندییەوە نزیكترە ئەوە هەڵبژێرن و لە هەڵەو پەڵەو شتی

نارێکوپێك و بێ سەرەوبەرە دووربن.

شایانی باسیشە کە ڕاوێژو ڕاوێژکاریی لە ژیانی مـ سولّمانان دا تایبەت نیە بە لایەنێك و دووانەوە وەك لا یەنی سیا سی، بەڵکو بناغەی کاروبـــــار بەڕێوەبردن و هەڵسووڕاندنە بە گشتی و بەبێ هەڵاواردن (إستثناء). چونکە و شەی (أ مرهم) لە ئایەتە کەی سوورەتی (الشوری)داو وشـــەی (الأمر) لە ئایەتەکەی سوورەتی (آل عمران)دا چەمك و واتاکەیان گشـتگیرو فراوانەو هەموو جۆرە کاروبارێك دەگرێتەوە.

بەڵێ بەڕێزان، مەسەلەی ڕاوێژو پرس و ڕاو ێژ بە یەکترکردن شتێکی زۆر ڕیشەیی و بنەڕەتی یە لە ژیانی مسولّماناندا لە ژیانی تاکیی یان خێزانیی یان کۆمەلایەتیی یان سیاسیی یان ئابووریی یان فەرهەنگیی یان ... هتد داو لە هەموو ئاستەکان دا، بەلام وەك لەسەر قیادە پێویستە پرس بە ئەندامانی بکات و ڕاو ێژیان پێ بکات و ئیستیفادە لە عەقڵ و بۆ چوون و ئەزموونیان ب کات، لەسەر قاعیدەش، لەسەر خەڵکەکەش پێویستە بە قسەی ق یادەی خۆیان بکەن، جا شەرع دوو وشەی بۆ ئەو مەبەستە بەکارهێناون، (السمع والطا عة) گوێ بۆگرتن و فەرمانـ بەریی کردن، وەك پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: ((ع لى ا لمرء الم سلم ال سمع والطاعة)) (متفق عل يه) واتە: گوێ گرتن و بە ق سەکردن لە سەر بابای مسولّمان پێویستە.

دیاره به قسـەکردن (الطاعة) بەبێ گوێگرتن (السمع) نا بێ و گوێ بۆ گرتن (سمع)یش ئه گەر فەرمانبەریی و گوێڕایەڵیی (الطاعة)ی به دوادا نەیەت، هیچ نیه.

هەڵبەته بۆیەش گوێ گرتن (السمع)، پێش خراوه چونکه (به قسەکردن) ئەگەر تێی نەگەی فەرمانەکه چیەو لێی حاڵی نەبی داخوا ڕاسـته، شەرعییه شەرعی نیه، چاکه یان خراپه، هەر له خۆوه بەدوا بکەوی ئەوه شوێنکەوتنی کوێرانەیه، به کەڵك نایەت و له ئیسلام دا شتی وا نیه، بەڵکو له ئیسلام دا قاعیده دە بێ به قسەی قیاده بکات، بەڵام به بەرچاو ڕوونییەوەو له سنووری شەرعدا، تەنانەت پێغەمبەری خوا (علیه الصلاة والسلام) که به تەئکید هیچ شتێکی نەفەرمووه پێچەوانەی هەق و ڕاستی بێ لەگەڵ ئەوەش دا خوای پەروەردگار به قسەکردنی ئافرەتانی مسوڵمانی بۆ پێغەمبەری (علیه الصلاة والسلام) به ستۆتەوه به هەق و چاکەوه، وەك فەرموویەتی: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَن لا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ (الممتحنة 12)

ڕستەی : ﴿ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ ﴾ واته: له چاکەدا له قسەت دەرنەچن، جا ئایا پێغەمبەری خوا (علیه الصلاة والسلام)

ئەتۆ بلێی غەیری چاکە بە خەڵك بڵێ؟!

بەڵام خوای پەروەردگـــار ئەویشی بەستۆتەوە بە (مەعروف)ەوە ﴿ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ ﴾ !! جا ئەوە بۆ ئێمە دەبێتە عیبرەت کە هیچ سەرکردەیەك، هیچ برا گەورەیەك بۆی نیە ئەو چاوەڕوانی یەی لە خەڵك و ئەندامە ژێردەستەکانی خۆی هەبێ، کە کوێرانە بە دوای بکەون وە لە هەموو شتێك دا هەر بڵێن: بەڵێ و سەری بۆ بلەقێنن!!

لە ئیسلام دا شتی وا نیەو لە ئیسلام دا (بەقسەکردن)، گوێ بۆگرتنی لە پێشەوەیە، (السمع والطاعة) (السمع) ئەوەیە گوێ بگری تێی بگەی و لەو فەرمانە حاڵی ببی دا خۆ شەرعی یە ناشەرعی یە چیەو چۆنە! ئینجا نۆرەی (الطاعة) دێ واتە: بەقسەکردن و فەرمان بەریی بۆ کردن.

7- پشوودرێژیی و خۆڕاگریی و کۆڵنەدان و نەوەستان:

هۆکاری حەوتەم بریتی یە لە پشوودرێژیی و خۆڕاگریی و کۆڵنەدان و نەوەستان، (دیارە من لێرەدا تەنیا شتە سەرەکیەکانم باسکردوە ئەگەرنا دەگونجێ زۆر هۆکار باس بکرێن بۆ پێگەیاندن و خەملاندنی کۆمەڵێك کە ببنە پێشەنگ و ڕێگاشکێن و سەرقافڵە بۆ مسوڵمانان).

جا هۆكاری حەوتەمی پەیدابوون و پەروەردەبوونی ئەم كۆمەڵە لە پێشەنگە ئەوەیە كە دەبێ ئەو كۆمەڵە خەڵكە پشوو درێژ بێت و باخەڵ فەراح بێ وە دەبێ خۆڕاگر بێ و دامەزراو و نەلەخشاو بێ، ئەگەرنا با ئەو شتانەی پێشێ هەمووشیان هەبن، بەلام لەگەڵ دوو گرفت و كێشەو ناڕەحەتی هاتە پێش پاشەكشە بكات، مانای وایە هیچ، وە ئەو پاشەكشەیە مانای وایە كە لە ڕاستیدا ئەو شتانەی پێشێشی تەواو نین، چونكە بێگومان ئیمانی تەواو عیبادەتی چاك و ڕەوشتی بەرزو ئەوی دیكە ئەوی دیكە بەدوای خۆی دا دێنێ و هەموویان وەكو ئاڵقەكانی زنجیرێك یەكتر دەبەستنەوە، بەلام مەبەستم ئەوەیە كە ئێمە بەبێ پشوو درێژیی و خۆڕاگریی كاری ئیسلامیمان بۆ ئەنجام نادرێ وە هەر كەسێكیش چاوەڕوانی ئەوە بكات و پێی وابی لەبەرئەوەی مسوڵمانین و خواناسین نابێ گرفت و كێشەو ناڕەحەتیمان بێتە رێ!! ئەوە مانای وایە هەر لێی حاڵی نەبووە چونكە هی وا هەیە بە تایبەتی لە خەڵكی عەوام پێی وایە مادام ئینسان چاك بوو، بە تەقوا بوو، بۆ خوا صوڵحاو بوو، نابێ تووشی كێشەو گیروگرفت بێ و نابێ تووشی چەرمەسەریی و ناڕەحەتی بێ، بۆچی ؟!

دەڵێن مادام دۆستی خوایەو صالح و چاكەكارە، نابێ تووشی ناڕەحەتی بێ! بەلام بێگومان ئەو جۆرە تێڕوانین و بیركردنەوەیە ڕاست پێچەوانەی سیرەو ژیانی پێغەمبەرانە (علیهم الصلاة

والسلام) وە پێچەوانەی دەیان ئا یەت و فەرمای شتی پێغەمبەرە (علیه الصلاة والسلام) نەك هەر خەڵکی عەوام بگرە ئێمە خۆشمان گەلێك جاران هەرچەندە بە شێوەیەکی ت یۆری دەزا نین و دە ڵێین: مسوڵمانەتی و کاری ئیسـلامیی گرفتاریی و نارەحەتی و کۆسپ و تەگەرەی تێدایە، بەڵام کاتێك بە کردەوە دەکەوینە ن یو دوو چاری لەرزین و لەقین و لەرەلەر دەبین!، من بینیومە کابرا لە گەڵم دا بووەو پێکەوە بووین لە نارەحەتی و گرفتارییەکدا دوایی تەما شام کردوە لە قیوەو کەوتۆتە گومان: ئەتۆ بڵێی ڕێیەکەمان غە ڵەت نەبێ؟ ئەتۆ بڵێی ئەوە سـزای خوایی نەبێ؟! بەڵێ بێگو مان ئینسان دەبێ هەمیشە نەفسی خۆی تاوانبار بکات، بەڵام نابێ ئەو تاقیکردنەوەو گرفت و نارەحەتی یانەی کە دێنە ڕێت، لە حاڵێکدا کە تۆ دڵنیای بە ڕێی پێغەمبەردا (علیه الصلاة والسلام) دەڕۆی و هیچی ناشەرعیت نەکردوە، نابێ هەمووی بگێڕیەوە بۆ ئەوەی کە ڕەنگە من لام دابێ، بۆچی؟ چونکە ئەو بیرکردنەوەیەت لەوەوە دێ کە تۆ پێت وایە ئینسان ئەگەر بۆ خوا صوڵحاو بوو توو شی نارەحەتی یان نابێ! دیارە لە هیچ دەق (نص)ێ کیش دا شتی وا نەهاتوە، بەڵکو خوا (عزّوجل) لە چەندان ئایەت دا فەرموویەتی: ئەگەر ئیماندار بن تووشـی تاقیکرانەوە(إبتلاء) دەبن و ئەگەر بۆ خوا صوڵحاوبن خوای پەروەردگار تاقیتان دەکاتەوە، بەڵکو بە پێی فەرموودەی پێغەمبەر ﷺ ((يُبْتلى المرءُ على قَدَر دينه ...))

ئینسان پیاو یان ئافرەت، تاکو بۆ خوا صوڵحاوتر بێ و هەتا ئیمانی کاملتر بێت و هەتا زیاتر ئەهلی تەقوا بێ و زیاتر لە خوا نزیك بێ، خوای کاربەجێ زیاتر تاقی دەکاتەوە وە ئیمتیحانەکەشی قورستر و سەختتـر دەبێ، وەکو خوا بەرز و بە بەزەیی دە فەرموێ: ﴿ لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُواْ أَذًى كَثِيرًا وَإِن تَصْبِرُواْ وَتَتَّقُواْ فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ﴾ (آل عمران 186) واتە: بە تەئکید تاقی دەکرێنەوە لە ماڵ و سامان و لە نەفسی خۆ شتاندا، ئاشکرا شە هاوەڵانی پێغەمبەر خوا لێیان رازی بێ یەکەمین دوێنراو (مخاطب)ی ئەم ئایەتەن و خوا بە وانی فەرمووە: بە تەئکید تاقی دەکرێنەوە وە خوا تاقیشی کردنەوە، کێ بە قەدەر هاوەڵان (خوا لێیان رازی بێ) نارەحەتی و گرفتاریی و دەردەسەریی بینیوە لە هەموو شێوەکان: نەداریی و هەژاریی، نارەحەت کران، پروپاگەندە بۆ کران، گیران، دەرکران، بریندارکران، کوژران کە سوکار کوژران تر سێندران، برسی کران، رووت و رەجاڵ کەوتن، قەرزدار بوون؟! بێگومان کەس بە قەدەر هاوەڵانی بەرێزی پێغەمبەر ﷺ ئەوانەی نەبینیوەو هیچ کەسیش لە هاوەڵانی بەرێزی پێغەمبەر بە گشتی لە خوا نزیکتر نەبووە لە دوای پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام).

کەواتە: ئێمە دەبێ، یەکەم: عەزممان لەسەر ئەوە جەزم بێ کە ئەم رێ یە -رێی دیـنداریی و موسڵمانەتی- تاقیکرا نەوەو

نارِەحەتی و گرفتاریی تێدایە، دووەم: وە دەبێ دڵی خۆشمان لە سەر ئەوەی دابمەزرێنین کە خۆڕاگر بین و پا شەکشە نە کەین، ئنجا برایانی خۆشەویست، گەلێك جاران ئەو کەسەی کە خۆڕاگر دە بێ لەگەڵ ئەوەی کە صەبر ناگرێ، لەسەرەنجام دا جیاوازی یان نابێ، بۆ نموونە: دوو نەفـەر بە زوڵم زیندانی دە کرێن یەکی ـان صەبر ناگرێ و دەڵێت: (من ئیسـلامیی نیم !) یان دە ڵێ: (ئا مادەم ئیسـلامیی نەبم) یان (بەڵێن دەدەم کە لەمەودوا کاری ئیسلامیی نەکەم)!

ئەوی دیکەشیان دەڵێ: (ئیسلامیم و قەناعەتم وابووە ئێ ستاش هەروام) ئەم دوانە مەرج نیە سەرەنجامەکەیان جیاواز بێ، بەڵکو ڕەنگە ئەوەیان کە دە ڵێ: (واز د ێنم) یان (من وازم هێ ناوە) جەندرمە بگرەکانی بڵێن ئەوە دە یەوێ فێڵ مان لـێ ب کات و هەرچۆن بووە خۆی دەرباز بکات و دوایی زیانمان لـێ بدات!

بەڵێ جاری وا بووە کە بابای بێهێز و پاشەکشەکەر مامە ڵەی خراپتری لەگەڵ کراوە، ئنجا ئەو مەسەلەیە لە زۆر بوارانددا هەروایە تەنانەت لە کاتی جەنگ و ڕووبەڕووبوو نەوەش دا لە شەڕێدا خەڵکم بینیوە هێرشی بردوە سەلامەت بووە، هی واشم بینـ یوە ڕای کردوە کوژراوە! هەیە لە هێرش بردنێدا سەلامەت دە بێ، و لە ڕاکردنێدا فیشەکێکی وەپشـتە ملـێ دەکەوێ!

کەواتە: مەرج نیە ترسان و بێهێزی هەمیشە سەلامەتی بەدواوە

بێ و ئازایەتی و خۆڕاگریی بەڵاو موصیبەتی بەدواوە بێ، بەڵکو زۆرجار بە پێچەوانەوەیە .

مێژووزانی ناودار (ابن الأثیر) لە کتێبی (الکامل فی التأریخ)دا لە زمانی مسـولمانێکەوە بەسەرهاتێك دەگێڕێتەوە دەڵـێ: ئێمە دە کەس بووین لە ژێرخانێکدا خۆمان شاردبۆوە کابرا یەکی تە تەری هات گوتی چی دەکەن لێرە؟! دەڵێ: گوتمان لە ترسی ئێوە خۆ مان شاردۆتەوە، گوتی دەڕاوەسـتن هیچم پێ نیە سـەرتانی پێ ببڕم هەتا دەچم چەقۆیەك، خەنجەرێك، تیغێك دێنم! دەڵێ: چوو شتێك بێنێ پێمان سەربڕێ، دەڵێ منیش گوتم: چاوەڕێی چی دە کەن؟ دەڵێ گوتیان: چاوەڕێی چی دەکەین؟ چاوەڕێین بێتەوە سەرەمان بۆ بگرێ و سەرمان بڕی و شایەتمان بێنن! دەڵێ: گوتم چا خۆ ئەو یەکێکەو ئێمە دە نەفەرین! گوتیان ئاخر ئەو تەتەرییەو پێی ناوێرین!! دەڵـێ هەر چۆنێکی بێ یەك دووێکم لـێ قەناعەت پێ هێنان کە دە ست بکە نەوە، دە لـێ گوتم ئە گەر ها تەوە دوو سـێیەکمان خۆی پێدا دەدەین، بە هەر حاڵ دەڵـی کابرا هات و خەریك بوو سەرەمان بۆ ڕاگرێ و لە سەرەوە پێ دا بێ و سەرمان ببڕێ، بەڵام خۆمان پێداداو بە چەقۆیەکەی خۆی سەرمان بڕی!

کەواتە: دەستکردنەوەو خۆ پێدادان هەموویانی سەلامەت کردوەو، بێگومان ترسنۆکیش هەموویانی بە سەربڕین دەدا!

کەواتە برایانی خۆشەویست! با ئێمە نە لەو حەددەی کە شەرع

دەڵێ تێپەڕێنین و نە لەوەش کە شەرع دە لێ کورتی بێنین، شەریعەتیش هەمیشە فەرمان دە کات بە خۆڕاگریی و پشوو درێژیی و ڕاوەستاویی و دامەزراویی و نەلەخشاویی، ئنجا ئایا کێ واقیعی بۆ دەگۆڕدرێ؟! بێگومان کەسانێك کە بتوانن لەبەردەم ئەو واقیعەدا هەڵوەستە بکەن و بوەستن و بەرەنگاری ببنەوە، ئەگەرنا ئەوانەی کە تەسلیمی واقیع دەبن، دەبنە بە شێك لەو واقیعە! زۆرجار لایەنێکی ئیسلامی کە بە هەر تەئویل و پاساوێکەوە بێ تەسلیم بە واقیع دەبێ، دەبێتە بەشێك لەو واقیعە خراپەو تەواو دەبێ، ئنجا ئایا ئێمە چۆن دەتوانین واقیع بگۆڕین ئەگەر صەبرمان نەبێ و ئەگەر تەحەمولی نارەحەتییەکان نەکەین و خۆڕاگر نەبین و ئیستقامەتمان نەبێ، ئیستقامەتیش ئەوەیە کە تۆ ڕاوەستاو بی لەسەر جادەی شەریعەت نەك هەر ڕۆژە هەندێکی لێ کەم بکەیەوەو هەر ڕۆژە هەندێکی لێ بشاریەوەو هەر ڕۆژە هەندێکی لێ ژێر لێو بخەی بۆ ئەوەی خەڵك لێت ڕازی بێت ، بێگومان کاری ئیسلامیی بەو جۆرە سەری لە هیچەوە دەردەچێت .

تەوەرەی دووەم

بنکـەی جەمــاوەریی

برا ـیانی خۆشەوی ستم! هەرکات ئێ مە توانی مان ببی ـنە پێشەنگێکی ئیسلامیی بە تەئک ـید پێ شەنگێکی ئی سلامییش مەگەر چۆن ئەگەرنا دەتوانێ بنکە ـیەکی جەماوەرییش درو ست بکات، چونکە کۆمەڵێك، خەڵکێك کە دە ـبن ـبە پێ شەنگ و سەرقافڵە بۆ خەڵك و میللەت و کۆمەڵگاکەی خۆ ـیان، وردە وردە ئەو کۆمەڵگایە لەگەڵ خۆیان هاورەنگ دەکەن، جا من ئێ ستا باسی ئەوە دەکەم چۆن ئێمە دەتوانین خەڵك لەگەڵ خۆمان هاورەنگ و هاودەنگ بکەین، چۆن دەتوانین ببینە تەوژم، چونکە دە ـبێ دڵن ـیا بین هەر کاتێك لایەنێکی ئیسلامی تەنیا هەڵبژاردەیەك (نخبة) بوو بە ئاسانی لە بەین دەبرێ، وە قەتیش واقیعی پێ ناگۆردرێ، بۆ ـیە دەبێ هەمیشە هەوڵ بدرێ کە کارو جم و جۆڵی ئیسلامیی ببێ ـتە تەوژم، بەڵێ کاری ئیسلامیی بە (نوخبة) دەست پێ دەکات ـبەڵام دوایی دەبێ ببێتە تەوژم و بنکەی جەماوەریی ـبۆ خۆی درو ست بکات و ڕای گشتی بۆ خۆی دروست بکات و خەڵك لەگەڵ خۆی دا هاورەنگ و هاودەنگ بکات، جا ئایا ئەوە چۆن و بە چی دە ـکرێ؟! ئەوە بابەتی ئەم تەوەرە دووەمەی وتارەکەمەو تۆزیکی دیکە دێینە

سەری، بەڵام ئەوەی بە پێویستی دەزانم کە جارێکی دیکەش جەختی لەسەر بکەمەوە، ئەو ڕاستی یەیە کە کارو چالاکی ئیسلامیی بەبێ ئەوە واقیعی پێ ناگۆڕێ، بەڵی دەگوترێ، فلان کۆمەڵ و لایەنە ئیسلامیی یە خەڵکی پاك و پوخت و چاکن، بەڵام هەر بۆ خۆیان چاکن، گرنگ ئەوەیە ئێمە چۆن دەتوانین خەڵك لە گەڵ خۆمان دا هاوڕەنگ و هاودەنگ بکەین و خۆمان و کارە ئیسلامی یەکەمان بکەینە ڕایەکی گشتی و تەوژمێکی کاریگەر؟! من لەو بارەوە حەوت هۆکارم دیاری کردوون:

یەکەم: بەرچاو ڕوونیی و دڵنیایی دەربارەی ڕێبازو بەرنامە:

ئەگەر تەماشای سیرەی پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) بکەین، دەبینین بەردەوام لە سەرەتای قسەکانیانەوە فەرموویانە: ﴿ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّيَ ﴾(1) بەر لە هەموو شتێك ئینسان دەبێ لەسەر (بيِّنة) و (بصيرة) بێ، دوای ئەوە ئەوجار دەست بەکاربێ، پێشێ دەبێ بۆ خۆت بزانی خەڵك بۆ کوێ بانگ دەکەی و بۆ چی یان بانگ دەکەی؟!

بۆیە خوای پەروەردگار بە پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: ﴿ فَاعْلَمْ أَنَّهُ

(1) بڕوانە: سوورەتی (هود) ئایەتی(28، 63، 88)، کە هەر کام لە:(نوح و صالح و شعیب) (علیهم الصلاه والسلام) ئەوەیان فەرمووە .

لَا إِلَهَ إِلا اللّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ ...﴾ (محمد 19) پێشــێ فەرمانی پێ دەکات بەوە کە زانیاری هەبێ بەوە کە بێجگە لە خوا پەرستراوێکی دیکە نین، ئنجا فەرمانی پێ دەکات بە داوای لــێبوردن کردن لە خوا، هەروەها لە ســوورەتی (یوسف)دا خوا (جلّ شأنه) بە پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: **﴿ قُلْ هَـذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَاْ وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللّهِ وَمَا أَنَاْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴾** (یوسف 108) واتە: بڵێ ئا ئەمە ڕێبازی منە لەبەر ڕۆشناییدا بانگ دەکەم بۆ لای خوا خۆم و ئەوانەی شوێنم کەوتوون، وە من لە هاوبەش بۆ خوا دانەران نیم.

ئنجا ئایا لەسەر بەڵگەو لەسەر ڕۆشنایی بوون یانی چی؟! یانی تاك تاکی ئێمە کە دەمانەوێ کاری ئیسلامیی بکەین پێشێ دەبێ لەو دینەی خۆمان دا چاك شارەزا بین پاشان لە ڕاستیی و تەواویشی دڵنیا بین، چونکە ئەو پێغەمبەرانە (علیهم الصلاة والسلام) کە فەرموویانە: **﴿ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّـيَ ﴾** (بيّنة) یانی: بەڵگەی ڕوون و ئاشـکرا، کەواتە: پێویستە لە دینەکەت زاناو شارەزا بی، وە دەبێ لێشی دڵنیا بی، جا ئەگەر وا بووی ئەوە هەرگیز ناشڵەژێی و بە پڕۆپاگەندەیەك، بە هەڕەشەیەك بە ترس و تەماعێك بە تۆمەت و گومانێك تووشی لەقین و لەرزین نابی و هەمیشە ڕاوەستاوو دامەزراوو نەلەخشاو دەبی. دیارە هەر کەسێکیش بە دڵنیاییەوە باسی ڕێبازی خۆی

نەكات خەڵكی گوێی بۆ ناگرن یاخود ئەوانیش بە دڵنیاییەوە گوێی بۆ ناگرن، هی وا هەیە كە باسی ئیسلام دەكا وای باس دەكات كە لە ڕێچكەو بیردۆزە مرۆڤكردەكانی نزیك بخاتەوەو وای دەخاتە ڕوو كە لەگەڵ دیموكراسی و جیهانگیریی و لیبراڵیزم و تەنانەت سیكۆلاریزمیشدا جیاوازییەكی ئەوتۆی نیە!!

بەڵام بێگومان ئەو ڕەفتارە وێڕای هەڵەیی و ناشەرعیی بوونی لە خودی خۆیدا، لە ڕووی بەرهەم و ئەنجامیشەوە هەر هەڵەیەو سەودایەكی دۆڕاوە!

بەڵێ هەندێك خاڵی بە یەك گەیشتن لە نێوان ئیسلام و هەندێك لە ڕێچكەو بیردۆزەكاندا هەن، بەڵام بە تەئكید زۆریش جیاوازن، بۆ وێنە، دیموكراسی هەرچەندە كۆمەڵێك بنەمای تێدان لە گەڵ شەریعەت دا كۆكن، بەڵام دیسان شتی وا شی تێدایە كە هەر كەسێك ڕیشی خۆی لە مست بنێ سەری بە ئەنجامی خراپ دەگات وەك لە واقیع دا دەیبینین!!

بەڵێ، ئێمە مەدحی ئیسلام ناكەین ئەگەر بڵێین: ئیسلام و دیموكراسی یەكن بەڵكو لە ڕاستی دا زەمی ئیسلام دەكەین و مەدحی دیموكراسی دەكەین!

ئنجا ئەگەر گریمان هەندێك لە خەڵكیش بۆی هەزم نەكرێ، گرنگ نیە ئەگەر ئەمڕۆ تێی ناگەن گرنگ ئەوەیە هەق چۆنە ئاوا بخرێتە بەرچاویان، ئەمڕۆ نا سبەینێ تێی دەگەن!

چونکە هەر ئەو جۆرە کەسانە بوون کە دوێنێ دەیانگوت، ڕێباز تەنها ڕێبازی مارکسیزم و سۆسیالزمی علیمی و کۆمۆنیزمەو، تاك و کۆمەڵ تەنیاو تەنیا بەو بەرنامەو ڕێیەدا بەختەوەر دەبێ و، هەر بەوێدا کۆمەڵگایەکی ڕێك و ڕاست و دروست دەبێ!! کە چی ئەمڕۆ هەزار لەعنەتی لێ دەکەن!!.

ئەمڕۆش دەڵێن: نەخێر ئینسان دەبێ ڕوو لە سەرمایەداریی بکات و ڕوو لە دیموکراسی و لیبرالیزم و سیکۆلاریزم بکات و، ڕێیەکانی دیکە هەموویان لارو خوارو هەڵەن، بەلاّم دڵنیام سبەینێ نەفرین لەوەی ئێستاش دەکەن!

بەڵێ ئەگەر گوتمان ئیسلام دیموکراسییە، مانای وایە چارەنووسی ئیسلاممان لەگەڵ دیموکراسیدا لێك بەستوەو، هەر کات دیموکراسی بەلایەکی بەسەر هات بەسەر ئیسلامیش دێ!

وەك چۆن ئەگەر دوێنێ گوتبامان ئیسلام سۆشیالیزم (إشتراكية)ە، ئێستا کاتێك کە بلووکی سۆشیالیزم هەرەسی دەهێناو لە یەك هەڵدەوەشا، دەیانگوت دیارە ئیسلامیشی لەگەڵ لێك هەڵوەشاوە!!

بۆیە با ئێمە متمانەمان هەبێ بە دینی خوای کار بەجێ وەبا دینی خوای بالادەست و دادگەر نەهێنین و بەو بەژن و بالای بەرزو کەڵەگەتییەوە لەگەڵ بەژنی کورتە بالای ئەو ڕێچکەو بیردۆزانە پێکی نەگرین و بەراوردی پێ نەکەین!

وە من پێشم وایە ئەو رەوتە فیکرییە دوو هۆکاری لە پشتەوەن:

یەکەم: نەشارەزایی دەربارەی ئیسلام و تێدا بەرچاو روون نەبوون و لێ دڵنیا نەبوونی.

دووەم: ئیمان لاوازیی و کەم لە خوا (سبحانە وتعالی) و ئایین و بەرنامەکەی راپینین.

دیارە بەرهەمی راستەوخۆی ئەو دوو هۆکارەش بریتییە لە (کەوتنە ژێر کاریگەریی) ئەو تەوژم و بیروڕا سیکۆلاریستە دژ بە ئیسلامەی کە ئێستا لە ئارادا هەیە.

بەڵام وەك دواییش باس دەکەین دەبێ وریا بین و توو شی دەردی بێ ئینصافیش نەبین، خەڵك ئەگەر شتێکی با شی هەبێ دەبێ بڵێین: ئەو شتەت باشە، کابرایەك بە ناوی (أشجّ عبدالقیس) وەك لە (صحیح)ی (مسلم)دا هاتۆتە لای پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) کابرا سەرۆك عەشیرەتێك بوو کافر بوو هاتبوو مسوڵمان بێ، جارێ مسوڵمان نەبوو بوو پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) پێی فەرموو: ((إنَ فيكَ خَصلَتين يُحبَّها اللهُ وَرَسولهُ: الحِلمُ والأناةُ)) واتە: بێگومان تۆ دوو سیفەتت تێدان کە خواو پێغەمبەری خوا ﷺ خۆشیان دەوێن: هێدیی و مەندیی و پەلەپەل نەکردن.

لە ریوایەتێکدا هاتوە کە ئەویش گوتوویەتی: ئایا ئەو دوو

سیفەتە بۆ خۆم پەیدام کردوون‌و لە خۆمدا هێناومەنە دی یاخود خوا بۆ خۆی منی لەسەر سروشتاندوون؟

فەرموویەتی: خوا (عزَّوجلّ) ئەو دوو سیفەتەی لە تۆدا پەیدا کردوون، ئەویش گوتوویەتی سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە دوو سیفەتی تێدا پەیدا کردووم خواو پێغەمبەری خوا خۆشیان دەوێن.

کەواتە: با ئێمەش هەر کات حەقێك‌و چاکەیەکمان لە کەسێکدا بینی، با بڵێین: ئەوەت باشە، بۆ وێنە: دیموکراسی کۆمەڵێك شتی باشی تێدان با بە باشەکانی بڵێین باشە، بەڵام با ئەوە وامان لێ نەکات چاو لە خراپەکانیشی بپۆشین، وە واشمان لێ نەکات ئیسلامی تێرو تەواوی خوای کاربەجێ لەگەڵ شتێك کە زادەی بیرو هۆشی ئینسانێك یاخود کۆمەڵە ئینسانێکە پێکەوە بەراوردیان بکەین وە چارەنووسیان پێکەوە لێك ببەستین.

بەڵێ تەنیا کەسانێك کاری ئیسلامیی یان پێ دەکرێتە تەوژم و خەڵك و کۆمەڵگایان پێ لەگەڵ هاوڕەنگ و هاودەنگ دەکرێ کە خۆیان لە بارەی ئیسلامەوە لەسەر (بیِّنـة)و (بصیرة)بن، واتە باش باش تێیدا بەرچاو ڕوون و شارەزابن و لێی پشـت ئەسـتوورو دڵنیا بن، کەواتە: بەردی بناغەو هەنگاوی یەکەممان بۆ دروستکردنی بنکەی جەماوەریی ئەوەیە کە پڕ بەدڵ شانازی بە بەرنامەو ئایینی خۆمانەوە (کە ئیسلامە) بکەین و پێمان لە هەموو بەرنامەو ڕێبازێکی دیکە ڕاست و چاکتر بێ بە تەئکیدیش هەر کەسێك

مسولمان بێ دەبێ دینی خوای پێ لە هەموو شتێك چاكترو ڕاستتر بێ، بەڵكو دەبێ هەر دینی خوای پێ چاك و ڕا ست بێ، بەڵێ بەرنامەی دیكەش هەیە كە هێندێك لا یەنی باش با شی تێدایە، بەڵام دینی خوا ئەو شتە باشانەی بە شێوەیەكی با شتر تێدایە و لایەنە خراپەكانی ئەو بەرنامانەشی تێدا نیە.

دیارە لێرەدا دەرفەت نیە بیخەینە ڕوو ئەگەرنا ئیسپاتمان دەكرد كە ئیسلام لایەنە ئیجابی و چاكەكانی هەر كام لە: دیموكرا سی و لیبڕالیزم و كاپیتالیزم و سۆسیالیزمی تێدایەو لە خاڵە بێهێزو سەلبی یەكانیشیان دوور و بەری یە.

دووەم: تێگەیاندنی خەڵك لە بنەڕەتەكانی ئیسلام:

مەبەست لە تێگەیاندنی خەڵك لە بنەڕەتەكانی ئیسلام ئەوە یە كە ئێمە خەڵك لە پایە گەورەو گرنگ و بنەڕە تەكانی ئی سلام تێبگەیەنین، پێغەمبەران (علیهم ال صلاة وال سلام) لە كو ێوە دەستیان پێ كردوە؟ فەرموویانە ﴿ اعْبُدُواْ اللّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ﴾(1)، ئەی گەلە كەم خوا بپەر ستن بێجگە لە خوا پەرستراوێكی دیكەتان نیە، ئێمە نابێ هەرگیز لە خ ستنەڕووی خوا بەیەكگرتن (التوحید) ماندوو بین، ئێستا تۆ ب چۆ با سی

(1) بڕوا نە: سورەتی (الأ عراف) ئایە تەكانی (59،65،73،85) لە سەر ز مانی هەركام لە نوح، هود، صالح، شوعەیب (علیهم السلام).

تەنها خواپەرستران بۆ خەڵك بكە پێت دە ڵێن: چا خۆ خەڵك خواپەرست و مسـولمانە، ئەوە نیە نوێژو ڕۆژوویان هەیەو... هـ تد. بەڵام نەخێر لەڕاستیدا زۆر بەی خەڵك حاڵی نیە لە تەنیا خواپەرستن و خوا بە یەككگرتن، هەر بۆ یەش گیرۆدەی لادان و هاوبەش بۆ خوا دانان و شوێنكەوتنی ڕێچكەو بیردۆزە طا غووتی یەكان دەبن، ئنجا دیارە كاتێك پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) بە گەل و كۆمەڵگاكانی خۆیانیان فەرمووە: تەنیا خوا بپەرستن! خۆ ئەوان خۆشیان بە خواپەرست زانیوە. بۆ وێنە: قورەیشی یەكان حەجیان كردووەو طـــەوافیان كردوە، بەڵام دیارە گیرۆدەش بوون بە شـیركیشەوە، دیارە شیرك جۆری زۆرە، ئە گەر وەختی خۆی دارو بەرد پەرسـترا بێ، ئەوە ئێستا مۆدێل دەپەرسـترێ، پارە دەپەرسترێ، حیزب دەپەرسـترێ، ڕژێمی زاڵم دەپەرسترێ، شەخص دەپەرسترێ، هەواو ئارەزوو دەپەرسترێ، ئێستا زۆر شت دەپەرسترێ!

بەڵام لێرەدا مەسەلەیەكی گرنگ هەیە نابێ لـێی بێ هەواڵ بین، ئەویش ئەوەیە كە ئێمە كاتێك دەڵێین دەبێ سەرەتا خەڵك لە بنەڕەتەكانی ئیسلام تێبگەیەنین، ئەوە تا ڕادەیەكی زۆر پەیوەندی هەیە بەو واقیعەوە كە ئێمە تێیدا دەژین، هەر بۆیەش لێكدانەوەی زانایان و شێوەی قسەكردنی زانایان دەربارەی قورئان و سوننەت لە شوێنێكەوە بۆ شوێنێك و لە حاڵێكەوە بۆ حاڵێك فەرقی هەیە،

بۆچی؟ چونکە بۆ نموونە: مامۆستا سەعیدی نوْرِ سی (رِە حمەتی خوای لـێبێ) لە تورکیا تەماشا دەکات خەڵك توو شی قەیرانی ئیمان بوون و خەریکن هەر خوانەناسن، بۆیە ئەو هەر خەریکی مەسەلەی ئیمان بووە، بەڵام (أبو حامد الغزالی) خوا لـێی رازی بێ لە سۆنگەی ئەوەوە کە لە سەردەمی ئەودا زۆر بەی خەڵك گیرۆدەی دنیاویستی و ماددەپەرستی بوونەو زیادەڕۆیی یان لە ئارەزووخوازیدا کردوە، ئەو بە زۆری لەو ڕووەوە کاری کردوە، هەروەها (ابن تیمیة)و (عبدالقادر الجیلانی)و هەر کام لە زانا و پێشەوایانی دیکەی ئیسلامیش بە هەمان شێوە، جا ئەوەی کە بۆ خەڵکی ئەم رۆژگارەی ئێمە پێویستە وەبیریان بهێنرێتەوەو جەختی لەسەر بکرێ بە ڕای من چەند شتێکە گرنگترینیان ئەم سـێیانەن:

یەکەم: مەسەلەی خوا بە یەکگرتن، تێ یان بگەیەنین کە خواپەرستی دەبێ لە هەموو ژیانی ئینسان دا ڕەنگ بداتەوە، تۆ دەبێ لە هەموو شتێکدا خواپەرستی، لە هەموو ژیانت داو لە هەموو بوارەکاندا[1].

دووەم: گشتگیرێتی (شمولیة)ی ئیسلام، چونکە زۆربەی خەڵك ئەگەر بڵێی ئیسلام نوێژو رۆژوو و زەکات و حەج و ئەخلاقی جوان و ئەو شتانەیە، دەڵێ ڕاستە، بەڵام کە دێیە سەر حوکم و

(1) لە بەرگی یەکەمی خواپەرستیدا و لە بابەتی یەکەمیدا بە درێژی باسی چەمك و واتای خواپەرستی (عبادە)مان کردوە.

سیاسەت و ئابووریی و قەزاو سوپاو ... هتد. دەلێن چا ئیسلام عیلاقەی بەو شتانەدا هەیە؟

سێیەم: گونجانی ئیسلام یاخود شیاوێتی ئیسلام بۆ هەموو سەردەم و رۆژگارێك، ئەوەش لە سۆنگەی ئەوەوە کە هەندێك کەس بە شێوەیەکی هەڵە بیردۆزەی گوێرەیی (النظرية النسبية)یان گشتاندوە بەسەر هەموو شتێك دا، جا دەڵێن: باشە چۆن دینێك هەزارو چوارسەد ساڵ پێش ئێستا هاتبێتە خوار بە کەڵکی خەڵکێکی ئێستا دێت کە لە سەدەی بیست و یەکدا دەژین، خۆ ئەو گیروگرفتانەی کە ئێستا هەن ئەو کاتە نەبوون؟! دیارە سەرهەڵدانی ئەو جۆرە پرسیارو ئیشکالانەش لە زەینی ئەو جۆرە کەسانەدا هۆیەکەی ئەوەیە کە قیاسی ئیسلام دەکەنە سەر ئەو جۆرە بیرورِاو بیردۆزانەی کە زادەو بیروهۆشی ئینسانن و مەحکوومی کات و شوێن و ژینگەو دەوروبەرە تایبەتییەکانن وەك خاوەنەکانیان! بەلاّم بێگومان ئەو قیاسە شتێکی هەڵەیە، چونکە ئیسلام هەڵقوڵاوی زانیاری بێ سنووری خوایە کە حاکمی تێ نەکراو (بوون)ە، پاشان ئێمە کە دەڵێین ئیسلام بە کەڵکی هەموو کات و چاخ و سەردەمێك دێت، مەبەست لەم قسەیە بەم شێوەیە:

ئەو یاسایانەی کە لە ئیسلامدا چەسپاو و نەگۆڕ (ثابت)ن، پەیوەستن بەو لایەنانەوە کە لە ژیانی ئینساندا نەگۆڕن، بۆ نموونە:

خوای بەرزو مەزن ناگۆڕێ، بۆیە ئیسلام ئەو شتانەی کە دەر بارەی خوا (عزّوجل) فەرموویەتی نەگۆڕن، هەروەها پەیوەندی بە خواوە، وە عیبادەت بۆ خوا ناگۆڕێ، هەروەها ئیسلام چەند یا سایەکی گشتی و بنەڕەتی نەگۆڕی لە ڕووی حەڵاڵ و حەرامەوەو لە هەموو بوارەکانی حوکم و سیاسەت و جەنگ و ئا شتی و موعا مەلات و ئابووری و لایەنی خێزانیدا داناون.

بە کورتی هەموو ئەو شتانەی کە جێگیرو چە سپاوو نەگۆڕن ئیسلام شتی نەگۆڕی بۆ داناون، بەڵام بۆ زۆر شتی دیکەی گۆڕاو لە بوارەکانی سیاسەت و حوکم و جەنگ و ئا شتی و ئابووری و ... هتددا ئیسلام مەجالێکی زۆری هێشتۆتەوە بۆ ئیجتیهادی ئینسان بۆ ئەوەی ئەو بۆشاییانە پڕ بکاتەوە بە گوێرەی پێوی ست و بە پێی گۆڕانکاریی یەکانی کات و شوێن و ژینگەکان.

سێیەم:- ڕووکردنە هەموو چین و توێژەکان:

بەڵێ بۆ بنیاتنانی بن کەی جەماوەریی و درو ستکردنی ڕای گشتی و تەوژمێکی کاریگەر دەبێ ڕوو مان لە هەموو چین و توێژەکان بێ، وەك کۆ مەڵی پێغەم بەر ﷺ، تەما شا دە کەین ئەوانەی کە ئیمانیان پێ هێناوە لە سەرەتاوە، لە سەرجەم توێژەکان بوون: (ئافرەت) وەك (خدیجە) خوا لـێی ڕازی بێ، (پ یاو) وەك (أبوبکر) خوا لـێی ڕازی بێ، (کۆیلە) وەك (زید بن الحارثة) خوا

لـێی رازی بێ، (منداڵ) وەك (علي بن ابی طالب) خوا لـێی رازی بێ، کەواتە: مسوڵمانە یەکەمەکان ئافرەت و پیاو و منداڵ و ئازادو کۆیلەیان تێدابووە، هەروەها دواییش بە هەمان شێوە حاڵەتە کە بەردەوام بووەو بانگەوازە کە گشتگیر بووە بۆ سەرجەم چین و توێژەکان و هەم دەوڵەمەندو هەم هەژارو هەم سپی پێست و هەم ڕەش پێست و هەم خاوەن پایەو هەم ڕووتەڵ و هەم عەرەب و هەم غەیرە عەرەب و هەم پیاو و هەم ئافرەت.. ، بە کورتی: وردو درشت و نێرو مێ گەورەو بچووکیان تێدا بووە، جا ئێمەش دەبێ ڕوو بەکارە ئیسلامییەکەمان بکەینە هەموو چین و توێژەکان نەك هەر لە جوغزو بازنەی چین و توێژێك یان نوخبەو هەڵبژاردەیەك دا قەتیس بمێنێ، بەڵێ دەبێ ڕوو بکەینە هەموو خەڵك وەك چۆن پێغەمبەر ﷺ وای کردوە، بەڵێ بە تەئکید ئێمە ئێستا چینی خوێندەوارو چینی تازە پێگەیشتوو گەنجمان دەبێ زیاتر مەبەست بێ، و تەرکیزمان لەسەر ئەوان بێ بەڵام ئەوە مانای ئەوە نیە کە خەڵکی عەشایەرو کەسانی ڕیش سپی و خەڵکی لادێ و چین و توێژەکانی دیکەش پشت گوێ بخەین، چونکە هەر کەس و توێژە دەورێکی خۆی دەبینێ کە خەڵکی دیکە ناتوانێ ئەو دەورەی وی ببینێ، ئنجا دیارە کۆمەڵگاش لە هەموو چین و توێژەکان پێکدێ، نەك لە یەك و دووان، بۆیە دەبێ هەوڵبدەین کە کاری ئیسلامیی بەرینە نێو هەموو چین و توێژەکانەوە، دیارە هەر چین و توێژەش شێوازی خۆی

دەوێ، بۆ نموونە: تۆ کە قسـە لە گەڵ پزیشکێك دەکەی دەبێ شێوازەکەت جیابێ لە هی ئەندازیارێك و هی ئەویش جیابێ لە هی سەرۆك عەشیرەتێك هی ویش جیابێ لە شێوازی قسەکردن لە گەڵ مەلای مزگەوتێك یان شێخێکی طـەریقەت ...هتد. دیارە هەر کام لەوانە شێوازی تایبەتی خۆی دەوێ، بەڵام گرنگ ئەوەیە کە ئێمە دڵنیاو مسۆگەر بین کە: بەوە بنکەی جەماوەریمان بۆ دروست دەبێ و دەبینە تەوژم کە ڕوومان لە هەموو چین و توێژەکان بێ و کارە ئیسلامییەکەمان لە توێژێك و چینێکدا یان لە چەند توێژ و چینێکدا کورت هەڵنەهێنین.

چوارەم: بە کردەوە دڵسۆز و ئەمینداربوون بۆ خەڵك:

با جارێکی دیکەش سەرنجی سیرەو ژیانی پێغەمبەران بدەین، ئایا پێغەمبەرانی پایەبەرزی خوا (علیهم الصلاة والسلام) چیان فەرمووە: ﴿ أُبَلِّغُكُمْ رِسَالاتِ رَبِّي وَأَنَاْ لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴾[1] واتە: من بۆ ئێوە دڵسـۆزم وە ئەمیندارم((ناصِح) یانی بە پەرۆش و دڵسـۆز، واتە: من هیچ مەبەستێکم نیە، ئەوە نەبێ کە قازانج بە ئێوە بگەیەنم، چونکە (نصح) یانی دڵسـۆزیی و پاکیی، جا ئەوە بەراستی نوختەیەکی زۆر گرنگە کە ئینسان نەك بە قسە وا بڵێ بەڵکو بە کردەوە وا بکات و بۆیان بە پەرۆش و دڵسۆز بێ، وە

(1) الأعراف (68).

لەگەڵیان ئەمین بێ و هیچ لە دینی خوایان لــێ پەنهان نەکات و لــێ نەشارێتەوەو، هەر شتێك خێرو قازانجی دنیاو قیامەتی ئەو خەڵکەی تێدایە پێیان ڕابگەیەنێ و پێیان بڵێ، جا پێیان خۆشە یان پێیان ناخۆشە کەیفی خۆیانە، گرنگ ئەوەیە ئەو هەوڵبدات بە باشــترین شێواز چی هەق و چاکە پێیان بڵێ، نەك لەگەڵ هەواو ئارەزووی خەڵکدا بڕوا، هی وا هەیە دەیەوێ خەڵك لەخۆ ڕازی بکانەء، ئەتۆ هەوڵبدە خوا لە خۆت ڕازی بکەی و ســوود بەخەڵك بگەیەنی و بزانە ئەو خەڵکە چی پێویستە بۆ دونیاو قیامەتی و چی لە بەرژەوەندی دایەو کام لە حەقیقەتەکانی دینی پێویســتە، یان لــێی ون بووە، یان پێویســتە بیری بخرێتەوە، بۆی باس بکە.

پێنجەم: تەفاعولکردن لەگەڵ خەڵکدا و بەشداریکردنی خۆشی و ناخۆشییەکانیان:

بەڵــێ برایانی خۆشەویستم! کاتێك بنکەی جەماوەریی دروست دەبێ و کاری ئیسلامیی دەبێتە تەوژم، کە ئێمە بتوانین تەفاعول بکەین لەگەڵ خەڵك و کارلێکیان لەگەڵدا بکەین، کاریان تێبکەین کارمان تێبکەن و ببینە بەشێك لەو خەڵکەو جیســمێکی غەریب نەبین و وا هەست نەکەن کە ئێمە جیســمێکی نامۆو غەریبین و خەڵك لێمان نەسڵەمێتەوە دیارە من لێرەدا مەبەستم ئەوە نیە ئەوان چیان پێ خۆشە ئێمە ئاوا بکەین، یان چی

دەڵێن ئێمە وا بڵێین! چونکە ئەو کاتە مانای وایە ئێمە تایبەتمەندیەکانی خۆمانمان لەدەست داوەو بوویتە بە شێك لە واقیعێکی خراپ، نەء، بەڵام گرنگ ئەوەیە خەڵك هەست بە نامۆیی مان نەکات بەو مانایەی کە تۆ لە هەموو شتێکی ئەو خەڵکە لە کەمیندا نەبی و هەموو شتێکی ئەو خەڵکە هەر رەفز نەکەی، تەماشا بکەن پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) کە هاتوون وەنەبێ هەموو شتێکی ئەو خەڵکەیان هەر زەرِب بەسەردا هێنابێ، بۆ وێنەی پێغەمبەری پێشەوامان (علیه الصلاة والسلام) کە هاتوە لە نێو عەرەبەکاندا کۆمەڵێك شتی باش باش هەبووە، ئەو شتە باشانەی ئەوانی لە جێی خۆیدا چەسپاندوەو لای نەبردوون، بۆ وێنە: خزمەتی کەعبەیان کردوە، پەردەیان بۆ دروست کردوە، طـەوافی دەوری کەعبەیان کردوە، ئاویان داوە بە حاجییان، کۆمەڵێ شتی باش باشیان کردوە، هەروەها کۆمەڵێك خەسڵەتی باش باشیان هەبووە، وەك: میوانداریی، راستگۆیی، جوامێریی، ئازایەتی... هتد. پێغەمبەری خوا (علیه الصلاة والسلام) نەیگوتوە ئەو سـیفەتانە لەبەر ئەوەی هی سەردەمی نەفامیین هەموویان لابەرن.

بەڵکو هەرچی شتی چاك و بەسوود بووە هێشتوویەتیەوە، بۆ نموونە: لە فەرموودەیەکدا دەفەرموێ: ((لقد شَهدتُ في دار عبدالله بن جُدْعان حِلْفاً ما أُحِبُّ أنَّ لي به حُمر النَّعَمِ لو أدْعى اليه

في الإسلام لأَجَبتُ))[1] كه مەبەست پێی (پەیمانی جوامێران)ەکه کۆمەڵە خەڵکێك ڕێککەوتوون نەهێڵن هیچ کەسێ لە مەککەدا زوڵمی لێ بکرێ، پێغەمبەر (علیه الصلاة والسلام) بەشداری ئەو پەیمانە بووەو فەرموویەتی ئەگەر لە ئیسلامیشدا بانگ بکرێم بۆ شتێکی وا هەرچەندە لە سەردەمی نەفامییش دا بووە... ئەوە بە دەمیەوە دەچم و بەشداریی تێدا دەکەم.

کەواتە: گەل و کۆمەڵگایەکی کافرو نامسوڵمانیش ئەگەر خێرو چاکەیەکیان هەبوو دەبێ پشتگیریی بکەین. چ جای گەل و کۆمەڵگایەکی وەك خەڵکی کوردستان کە (الحمدلله) خەڵکێکی مسوڵمانەو گەلێك شتی چاکیش کە لە ئیسلام فێری بووە لە نێویدا ماوە، بەڵام بێگومان خڵتەو خاڵی ڕەگەڵ کەوتوە، بە لێ ئەگەر ئێمە لەگەڵ هەموو شتێکی باشی خەڵك دا بین وە لە گەڵ خۆشی و ناخۆشییەکانیان دابین بەوە تەفاعول لە گەڵ خەڵکدا دەکەین جا هی وا هەیە کە ڕەخنە لە ئێمە دەگرێ وەك (کۆ مەڵی ئیسلامیی) کە بەشداری هەڵبژاردن و بە شداری حکو مەتمان کردوە کاتی خۆی بەشداری جەنگی دژی ڕژێممان کردو لەو بەرەو سەنگەرانەدا بووین کە حیزبە نەتەوەیی و عەلمانی یەکانیانیان تێدابوون، بەڵام ئێمە پێمان وانیە شتێکی خراپمان کرد بێ بەڵکو

(1) سيرة إبن هشام، ج 1 ص 134.

پێمان وایە شتێكی زۆر چاكمان كردوە، بۆچی؟

چونكە ئەو شتانە لە خودی خۆیاندا شتی چاك و شەرعیین، ئایا تۆ دیفاع بكەی لە ماڵی خۆت، لە وڵاتی خۆت، لە میللەتی خۆت، شتێكی باش نیە؟! بێگومان باشە، چونكە خوا فەرموویەتی: ﴿... فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُواْ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ .. ﴾ (البقرة 194)، پێغەمبەری خواش ﷺ فەرموویەتی: ((مَن قُتل دون مظلمته فهو شهيد)) (رواه ابوداود) . واتە: هەر كەسێك لەسەر بەرگری لێكردنی خۆی كە ستەمی لێ نەكرێ بكوژرێ ئەوە شەهیدە، هەروەها فەرموویەتی: ((مَن قُتل دون ماله فهو شهيد)) (رواه البخاري). واتە: هەر كەسێك لەسەر ماڵ و سامانی بكوژرێ شەهیدە.

كەواتە: ئێمە كە لە خەباتی رزگاریخوازیی میللەتەكەماندا بەشداریمان كردوە شتێكی باشمان كردوەو بە ئەركێكی شەرعی خۆمان هەڵساوین، هەرچەندە خەڵكی دیكەی عەلمانیش بەشدارییان كردوە، بەڵام هەر كەسە بە رێی خۆیدا، خۆ ئێمە نەچووینە سەر رێچكەو رێبازەكانی وان، بەڵكو ئێمە بە ئەركێكی شەرعی خۆمان هەڵساوین و شتێكیش كە لە خودی خۆیدا شەرعی و چاك بوو بەهۆی ئەوەوە كە كەسانێك بە شێوەیەكی هەڵەو بە رێیەكی ناشەرعیدا دەیكەن خراپ نابێ.

ئنجا مەسەلەی هەڵبژاردن ئەگەر ئەو خەڵكە نوێنەرانی خۆی

هەڵبژێرێ و لە شوێنێك كۆببنەوەو لە نێو خۆیان دا ڕاوێژو تەگبیر بكەن دەربارەی دین و ژین و كاروباری خەڵك و كۆمەڵگە كەیان بێگومان ئەوە پێویست و فەرزیشە نەك هەر نا شەرعی نییە، چونكە هەر دەبێ خەڵك و میللەت ئەنجوومەنێكی هەبێ و هەندێك تەگبیركەرو مەشوورخۆری هەبن، هەر چەندە ئەو ئەنجوومەنە شەرعیییەی ئێمە دەمانەوێ ئەوە نیە كە ئێستاكە هەیە، بەڵام بە هەرحاڵ خۆی لە خۆیدا ئەوە كە میللەت ئەنجوومەنێكی هەبێ تەگبیری بۆ بكات و مشووری لێ بخوات و یاساو تەرتیبات دابنێ بۆ ڕێكخستنی كاروباری ژیانی، ئەوە بێگومان شتێكی شەرعی و چاكە، چونكە بەدیلی ئەوە بریتیە لە پاشاگەردانیی (فوضی) وەك شاعیرێك گوتوویەتی:

((لا یصلح الناس فوضى لاسُراة لهم
ولا سُراة لهم إذا شرارهم سادوا))

واتە: خەڵك چاك نابێ بەوەی كە فەوزاو پاشاگەردانی بێ و هیچ مشوورخۆیان نەبن، یان ئەگەر مەشوورخۆرەكانیان كەسانی خراپەكار بن، ئنجا دەربارەی بەشداریی كردنمان لە حكوومەت دا، هاتوون پێیان گوتووین: ئەوە حكومەتێكەو تەشكیل دەبێ ئێوەش دەعوەت دەكەین بەشدار بن، بێگومان ئێمە تێبینی و ڕەخنەی زۆرمان لەسەر پەرلەمان و حكومەت هەیە، بەڵام ئایا ئەگەر هەموو حكوومەتەكەشمان بەدەستەوە بێ بە شەو و ڕۆژێكان ئەو وەزعەمان بۆ چاك دەكرێ؟ بێگومان نەخێر، ئنجا ئایا بۆ چی

چووینە نێوی؟! بۆ سێ ئامانج:

یەکەم: بۆ ئەوەی ئەوەندەی پێمان دەکرێ و لە دەستمان دێ سوود بە خەڵك وکۆمەڵگای خۆمان بگەیەنین لە کەناڵی پەرلەمان و حکوومەت و دامودەزگا ڕەسمیەکانەوە.

دووەم: وە بۆ ئەوەی خەڵکەکەمان مەشق پێ بکەین و ڕای بەێنین لەسەر کاروباری ئیداریی و چاویان بکرێتەوەو شارەزابن و پسپۆڕیی یان پەیدا بێت.

سێیەم: وە بۆ ئەوەی ئەو خەڵکە بزانێ کە ئێمەش بڕوامان بەوە هەیە کە میللەتەکەمان کیانی هەبێ، دەوڵەتی هەبێ، بوونی هەبێ، وە لە وڵاتی خۆیدا ئازادو سەربەخۆ بێ و، کەس زوڵمی لێ نەکات و نەیچەوسێنێتەوە، چونکە ئێستا هی وا هەیە کە تۆ بەشداریت نەکرد، وات بۆ تەفسیر دەکات کە تۆ دەڵێی با ڕژێمی بەعس بێتەوە، یان با عەرەبی شۆڤێنی بمان چەوسێنێتەوە!! جا چ بە هاندەری چەواشەکارانە بێت وە چ بەهۆی ئەوەوە بێ کە ئێمە ناناسێ!

کەواتە ئێمە دەبێ هەوڵ بدەین تەفاعول بکەین لە گەڵ کۆمەڵگای خۆماندا بەڵام تەفاعولی ئیجابی نەك تەفاعولی سەلبی، تەفاعولی ئیجابی بەو مانایەی لەگەڵ هەموو شتێکی باشیان دا بین. بەڵام لە شتی خراپ و هەڵەدا هەڵوەستە بکەین و ڕەخنە بگرین و هەوڵبدەین بۆیان ڕاست بکەینەوە.

شەشـەم: لێـزانی و دانایـی :

گەلێك جاران لـێ نەزانیی و ناشێیی و ناوەستایی زەرەو ز یانی گەورەمان لـێ دەدات و قسـەی خەڵكی نامسـوڵمان لەسەر ئەهلی ئیسلام سوار دەكات.

بەڵێ بەڕاستی تەنیا ئیخلاص بەس نیە بۆ كاری ئیـ سلامیی، بەڵكو دەبێ وەك چۆن مەبەستت پێ خوایە، دەبێ لێزان و عاقڵ و حەكیم و وەستاو كارامەش بی پێغەمبەر (علیه الصلاة وال سلام) دەفەرموێ: ((إن الله يحب إذا عمل أحدُكُم عملاً أن يُتقِنَه))[1] وا تە: خوا پیّی خۆشەو حەز دەكا ئەگەر یەكێك لە ئێوە كارێكی كرد بە لێزانیی و وردەكاریی بیكات.

كاری وردەكارییش ئەوەیە كە بەلای كەمەوە زەرەری لە قازانجی زیاتر نەبێ، بەڵام ئەو كەسەی كارێك دەكات هەرچەندە بە ساغی بۆ خوا بێ، مادام زەرەرێك بدات بنە تۆی خۆی نەكاتەوەو زەرەری لە قازانجی زیاتر بێ بە هۆی نەزانیی و بێ حیكمەتیـیەوە، ئە گەر حەوسەد جار مەبەستی پێ خوا بێ لـێی وەرناگرێ، چونكە خوا كاری كەسێك وەردەگرێ كە وەكو چۆن مەبەستی پێ خوا یە، بە پێی شەرعی خواش بێ، شەرعی خواش فەرمان دەكات بە عەقڵ و بە بیـركردنەوەو بە وەستایی و بە حیكمەت و بە لێزا نی، خوای

(1) رواه البيهقي وابن عساكر وأبو يعلى عن عائشة رضي الله عنها.

پەروەردگار دەفەرموێ: ﴿ ادْعُ إِلِى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ...﴾ (النحل 125) وە فەرموویەتی ﴿.... وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ... ﴾ (البقرة 269) لە باسی ماڵ بەخشین دا وا دەفەرموێ، واتە کە ماڵت بەخشی دەبێ حەکیمانە بیبەخشی، وەکو چۆن کە خەڵکت بۆ لای خوا بانگ کرد دەبێ حەکیمانە بانگی بکەی!

حەوتەم : دادگەریی و ئینصاف :

هۆکاری حەوتەم و کۆتاییش ئەوەیە کە ئێمە دادگەر بین و لەگەڵ خەڵك بە ئینصاف بین، کاتێك چاکەیەکیان لێ دەبینین و شتێکی باشیان تێدا دەبینین هەر لەبەر ئەوەی نەیارمانن یان ڕقمان لە هەندێك لە کردەوەکانیان هەڵدەستێ، چاکەکانیشیان نادیدە نەگرین، برایانی خۆشەویستم! هەموو کەس ئینسانی دادگەرو بەویژدانی خۆش دەوێ و ڕقی لە بابای بێ ئینصاف و نادادگەرە.

ئنجا بێگومان هەر کەسێك بگری هەر چەندە زۆر یش خراپ بێت، بەڵام هەرچۆن بێ هەندێك چاکەی هەر هەن و دەتوانی ئاماژە بە چاکەکانی بکەی و بڵێی: ئەوەت چاکەو ئەوەت چاکە، بەڵام فلاَن شتەشت خراپەو ئەگەر ئەویشت لابردبایە زۆر چاك بوو!

دیارە زۆر دوورەو بگرە موستەحیلیشە کە ئینسان وای لێ بێ هیچ چاکەیەکی تێدا نەبێ، هەر چۆن بێ هەندێك تروسکایی هەر

تێدا دەمێنێ، جا ئەوە کە ئێمە دان بە چاکەی خەڵکدا بنێن و لەگەڵیان دادگەر بین و بێئینصاف نەبین، ئەوەش وا دەکات کە ئێمە زیاتر بتوانین تەفاعولیان لەگەڵدا بکەین، چونکە ئەو کاتە لێمان ناسڵەمنەوەو دڵیان پێمان خۆش دەبێ و دەڵێن: دیارە ئەوانە بە ئینصافن! من دەزانم زۆر خەڵکی عەلمانی هەن کە لەگەڵ ئێمەدا بێ ئینصافن و نادادگەرو بێویژدانن و دان بە هیچ چاکەیەکی ئێمەدا ناهێنن، بەڵام ئەوە نابێتە پاساو و بیانووی ئەوە کە ئێمەش لەگەڵ ئەواندا وابین، چاوتان لێیە چۆن لە بەر بێو یژدانی یان لەگەڵمان ئەوانمان لەبەرچاو ڕەش دەبێ و دەڵێین وەڵڵاهی ئەوان زۆر بێ ئینصافن! بۆچی هەمیشە هەر قسەمان لە دژ دەکەن و لێمان دەخوڕێنن و جارێك چاکەیەکمان ناڵێن، ئایا ئێمە هیچ شتێکی باشمان نیە؟!، بۆ وێنە جارێك یەکێك لەوانە لە رۆژنامەیەك دا گوتبووی: (ئەو ئیسلامی یانەی کە هەرگیز تەقەیەکیان- بۆ دیفاع لە کوردستان ❑ نەکردوە، بەڵکو تەنانەت هەر مینگەیەکیشیان نەکردوە)، جا من ئەو کابرایە و ئەوەی لە پشتیشیەوەتی بە هەڵوێستێکی وا لەبەرچاوم دەکەوێ و دەڵێم: ئەوانە زۆر بێ ویژدانن! چونکە ڕەنگە کاتی خۆی ئەو (یەس یەم)[1]ی کردبێ بۆ بەعس کە ئێمە بەو شاخانەوە بووین، مانای

(1) (یەس یەم)، کورتکراوەی (یسار، یمین)ە کە لە کاتی مەشقی سەربازیدا دەگوترا.

وایە من ئەو کابرایەم لەبەرچاو دە کەوێ، بۆ چی؟! چونکە من دەڵێم: بۆچی باسی ئەو هەموو شـەهیدانەی ئێ مە نا کات لە (کۆڕێ) لە (کەرکوکێ) لە (بناری قەندیل) لە (مە لەکان) لە (قەرەداغ) لە (هەڵەبجە) لە (هەورامان)، چۆن ئەو هەموو شەهیدانەمان بووەو نایانبینێ، بۆ کوێر بووە؟!

بەڵـێ بەڕێزان بێ ئینـ صافی یەکجار لە سەر دڵ قورس و ناخۆشە، با ئێ مەش ئاگا مان لـێبێ، بێ ئینـ صاف نەبین و چاکەیەکمان لە هەر کەسێك بینی چاکەکەی ببینین و دانی بۆ پێدا بێنین وەك چۆن خوا پەو کەموکووڕییەکە شی دەب ینین، خوای پەروەردگاریش هەر فەرمان بەوە دەکات وەك فەرموویەتی: ﴿.. وَلاَ يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَى أَلاَّ تَعْدِلُواْ اعْدِلُواْ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى ...﴾ (المائدة 8) واتە: با ڕق هەڵسانتان لە کەسانێك واتان لـێ نەکات لەگەڵیان نادادگەربن، دادگەر بن ئەوە لە تەقواوە نزیك ترە، چونکە بەشێك لە تەقوا ئەوەیە ئینسان دادگەر بێ و زاڵم نەبێ، تەنا نەت لەگەڵ کەسانێکیشدا کە نەیارو ناحەزیشن .

جا بەڕێزان! ئەوانە حەوت هۆکار بوون و دیارە هۆکاری دیکەش هەن بەڵام ئەوانەی باسمان کرد گرنگترینیان بوون بۆ ئەوەی کارو چالاکی ئیسلامیی تەوژم و ڕای گشتی دروست بکات و بنکەیەکی جەماوەریی دروست بکات، خوای پەروەردگار یارمەتیمان بدات کە ئەو هۆکارانەی پێویسـتن بۆ ئەوەی ببینە پێشـەنگ و سەرقافڵە لە

خۆمانیاندا بهێنینه دی، وه ئه‌و هۆكارانه‌ش كه پێویستن بۆ ئه‌وه‌ی كه پێگه‌ی ئیسلام به قوه‌ت بكه‌ین له وڵاتی خۆمانداو بیكه‌ینه ته‌وژمێك كه هه‌موو چین و توێژه‌كانی له‌گه‌ڵدا بن و سه‌ره‌نجام بنكه‌یه‌كی جه‌ماوه‌ریی وا به هێزو پێز بنیات بنێین كه بگونجێ كیان و قه‌واره‌یه‌كی ئیسلامیی له باوه‌ش بگرێ كه شه‌ریعه‌تی خوای به به‌زه‌یی و دادگه‌ر له هه‌موو بواره‌كانی ژیان و گوزه‌راندا پیاده بكات.

وصلى الله وسلم على محمد وآله وصحبه أجمعين

والحمدلله رب العالمين .

نێـوەرۆك

ئەم نامیلكەیە

باسی دوو بابەتی گرنگی كارو چالاكی ئیسلامی دەكات ، كەبریتین لە :

1 - چۆنیەتی بوونە پێشەنگ

2 - چۆنیەتی بنیاتنانی جەماوەری

شایەنی باسیشە بۆ هەركامێكیان حەوت هۆكاری گرنگ بخەینە روو كە لەم رۆژگارەماندا پێویستن بۆ هێنانەوەی هەر كام لەو دوو ئامانجە گەورەو گرنگەی كاری ئیسلامی .

نوسینگەی تەفسیر
بۆ بڵاوكردنەوە و راگەیاندن

tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

هەولێر - شەقامی دادگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس

ت: 2221695 – 2230908 – 2518138
موبایل : 07701387291 – 07504605122